

ຄຳສັບພາສາລາວ

ທີ່ມາຈາກ

ບາລີ-ສັບສກຣິດ

ຮຽບຮຽງ ໂດຍ

ດຣ. ບຸນທັນ ສິນະວົງສ໌

Dr Bounthanh SINAVONG

LEXIQUE ETYMOLOGIQUE
LAO - PÂLI - SANSKRIT

NOUVELLE ÉDITION

ຄຳສັບພາສາລາວ

ທີ່ມາຈາກ

ບາລີ-ສັນສກຣິດ

ຮຽບຮຽງ ໂດຍ ດຣ. ບຸນຖັນ ສີນະວົງສ

ພິມພັດໃຫມ່

LEXIQUE ETYMOLOGIQUE
LAO - PÂLI - SANSKRIT

NOUVELLE EDITION

ຄຳສັບພາສາເຄົາລາວ

ທີ່ມາຈາກ

ບາລີ-ສັນສກຣິດ

ຮຽບຮຽງ ໂດຍ ດຣ. ບຸນຖັນ ສິນະວົງສ໌

Dr. Bounthanh SINAVONG

ພິມພັດຊີໃຫມ່
ກວດຄຸ ແລະ ເພີ່ມເຕີມ

LEXIQUE ÉTYMOLOGIQUE
LAO - PÂLI - SANSKRIT

NOUVELLE ÉDITION
REVUE ET AUGMENTÉE

Éditions SADDÀ

- ໜ້າປັກ : - ຈາມໃບລາມເປັນຕົວອັກສອນ ຄັດຈາກໜັງສືປະຖົມສົມໂພສີ.
- ຮູບ ຄເຕສ (ຮູບຖ່າຍຂອງ ດຣ. ບຸນຖັນ).

ສງວນ ລິກຂສິທສີ

© 2011 SADDA

ISBN : 978-2-9529555-1-5

Site Internet : www.sinavong.com

Courriel (e-mail) : bounthanh.sinavong@hotmail.fr

Imprimé en France. Tous droits de reproduction et de traduction réservés pour tous pays.

Illustrations couverture : - *Manuscrit de Pathamasambodhi sur les feuilles de palmier.*
- *Image de Ganesh (photo du Dr. Bounthanh).*

ຂໍອຸທິສຜົນກຸສົນຮຽບຮຽງໜັງສືເຫລັ້ມນີ້ ໃຫ້ແກ່
ບິດາມານດາ ທີ່ລ່ວງລັບໄປ.

ຄຳປາຣົບ

ດຣ. ບຸນຖັນ ສີນະວົງສ໌ ບໍ່ໄດ້ຮຳຮຽນດ້ານອັກສອນສາດໂດຍສເພາະມາ ເພາະວ່າອາ
ຊີບເທັມນັ້ນ ແມ່ນທານເປັນນາຍແພດແຜ່ນປະຈຸບັນ ແຕ່ອາສັຍວ່າ ທານສິນໃຈໃນດ້ານ
ພາສາສາດ ອີກທັງເມື່ອຍັງມຸມນອຍ ໄດ້ເຄີຍສຶກສາຮຳຮຽນພາສາປາລີ ແລະຫລັກພຣະ
ພຸທທະສາສນາໃນສຖານສຶກສາ ປະຣິຍັດຕິທັມ ເປັນເວລາຫລາຍປີ ໃນຮູບຂອງສັມມະນະ
ແພດ. ເມື່ອລາສຶກຂາບົດແລ້ວ ທານໄດ້ເຂົ້າຮຳຮຽນຕໍ່ ຂັ້ນມັທຍົມສາຍສາມັນ ພ້ອມກັບ
ເຮັດວຽກຮວມງານກັບ ສຖາບັນຄົ້ນຄວ້າຝຣັ່ງເສສ ກາຄຕາເວັນອອກໄກ້¹ ໂອງການນີ້ ມີ
ຫນ້າທີ່ສຶກສາ ຄົ້ນຄວ້າ ດ້ານການຢູ່ກິນ ສິລປະວັທນະທັມ ແລະມນຸສວິທຍາຂອງ ເອ
ເຊັຍຕະເວັນອອກໄກ້ໂດຍສເພາະ.

ເມື່ອມີໂອກາດໄດ້ຮຽນຕໍ່ຂັ້ນອຸດົມສຶກສາແລ້ວ ທານກໍ່ໄດ້ພາກພຽນໃນແຜ່ນກຸ ແພດ
ສາດ ຈົນຈົບບໍຣິບູນ ໄດ້ເປັນນາຍແພດປົວຄົນ. ຄົງປະຕິບັດງານ ອາຊີບເປັນໝໍ ທານກໍ່ຍັງ
ສິນໃຈສຶກສາຮຽນຮູຄວາມເປັນມາ ເຄົ້າມູນຂອງພາສາລາວເຮົາຕລອດມາ. ເຄີຍໄດ້ສົງບົດ
ຄວາມດານ «ພະຍາດແລະການປິ່ນປົວ», «ວິທີຂຽນອັກສອນທັມ» ລົງໃນວາຣະສານ ຂອງ
ສມາຄົມ «ໂຮມເພື່ອນເກົ່າ» ທີ່ປະເທດຝຣັ່ງເສດ.

ເມື່ອເອົາເບ້ຍບຳນານແລ້ວ ທານໝໍກໍ່ມີເວລາເຕັມເມັດເຕັມໜ່ວຍ ກັບມາສູ່ຄວາມ
ມັກຊອບອັນດັງເດີມຄື ເຄົ້າມູນຂອງພາສາເຮົາ. ທານໄດ້ພະຍາຍາມຮຽນຮູເພີ່ມເຕີມຈາກ
ມັກປຣາດ ແລະ ວິຊາການ ດ້ານພາສາ ທັງລາວ ແລະ ຕາງປະເທດສເມີມາ. «ປະມວນ
ຄຳສັບ - Lexique» ເລີ່ມທີ່ເຫັນຢູ່ນີ້ ແມ່ນໝາກຜົນຂອງຄວາມອຸສະຫະວິຣິຍະຂອງທານ
ໝໍ ໃນການທີ່ຢາກໃຫ້ລູກຫລານລາວ ຜູ້ເກີດມາພາຍຊອຍໄດ້ຮູ້ຈັກພາສາລາວເຮົາວ່າ ເປັນພາ
ສາຮັ່ງມີແທ້. ດວຍວ່າ ນອກຈາກພາສາລາວລວນ ໆ ແລ້ວ ເຮົາຍັງມີເຄົ້າມູນມາຈາກຫລາຍ
ພາສາເຊັ່ນ: ສັນສກຣິດ, ປາລີ, ຝຣັ່ງ, ຈີນ, ຂເມນ, ເປີເຊັຍ, ໂຮລັງ ດາ... ເປັນຕົ້ນ.

ໃນພາສາຝຣັ່ງເສດ, ອັງກິດ, ເຍັຍຣະມັນ ແລະ ພາສາເອີຣົບສ່ວນຫລາຍ ກໍ່ມີເຄົ້າ
ມາຈາກ ເກຣັກ-ລາແຕງກັນທັງນັ້ນ.

ສຳລັບການຂຽນພາສາລາວນັ້ນ ທານໝໍໄດ້ເລືອກເອົາ ວິທີຂຽນດັງເດີມຂອງລາວຄື
ສກິດຕາມເຄົ້າອັນສົມບູນ. ທັງນີ້ກໍ່ເນື່ອງຈາກວ່າ ໃນປະຈຸບັນ ການຂີດຂຽນພາສາລາວ ຂາດ
ຫລັກເກນເປັນເອກສັນ; ລາວພາຍໃນ ແລະ ລາວພາຍນອກ ກໍ່ຂຽນບໍ່ຄືກັນ. ລາງຄົນກໍ່
ຂຽນສກິດຕາມເຄົ້າ ຕາມເຄົ້າກະເທິນ ຕາມສຽງ ຕາມໃຈ ຈະຂຽນຕາມໃຜ? ສັບສິນ
ປົນເຈື່ອກັນໄປໝົດ.

¹ Ecole Française d'Extrême-Orient (EFEO)

ຄວາມຮັ່ງມີຂອງພາສາ ບໍ່ແມ່ນການອະນຸລັກຂອງເກົ່າໄວຢ່າງດຽວ ມັນແມ່ນການປະສົມປະສານ ຂອງພາສາໃຫ້ໃຊ້ໂດຍຢ່າງມີຄວາມໝາຍ. ໂລກວິວັທນາການໄປແລ້ວ ເຮົາຢູ່ໃນຍຸກ «ໂລກາວິວັດ» ເຮົາກໍຄວນປຽນແປງໄປໃຫ້ທັນໂລກ. ການຍື່ມພາສາອື່ນເຂົ້າໃນພາສາຕົນເອງ ບໍ່ເປັນການເສັຽໜ້າ ຫລືເສັຽຫາຍຫຍັງໝົດ. ສັບຕາງ ໆ ໂດຍສເພາະແລ້ວ ແມ່ນສັບເຕັກນິກ - ວິຊາສເພາະ ເຂົາຍື່ມກັນໝົດທົ່ວໂລກແລ້ວ.

ໃນການຄົ້ນຄວ້າ ແລະລຽບລຽງຄູ່ມືປະມວນຄຳສັບລາວ ທີ່ມາຈາກສັນສກິດ-ບາລີ ຄັ້ງນີ້ ຂ້າພະເຈົ້າເອງ ກໍພຽງແຕ່ໂດຍປະກອບສ່ວນເລັກນ້ອຍ ໃນບາງສຳນວນທີ່ເປັນພາສາລາວ ເພາະຕົນເອງບໍ່ມີຄວາມຮູ້ດານສັນສກິດ-ບາລີມາກອນ ແຕ່ມີຄວາມສົນໃຈພິເສດ ໃນການຮຽນຮູ້ ດວຍການອ່ານ ແລະ ການໂດຍິນໂດຍຟັງຄຽບອາຈານຜູ້ຊົງຄຸນນະວຸດທິເຫຼົ່ານັ້ນ.

ຊາມຊາມີນັກປຣາດອາຈານ ນັກສຶກສາສາດ ຜູ້ຊຽວຊານລຽບລຽງຂຶ້ນໃໝ່ ຂ້າພະເຈົ້າເຊື່ອແນວ່າ « ປະມວນຄຳສັບ » ເລັກນ້ອຍເປັນປະໂຫຍດບໍ່ຫລາຍກໍນ້ອຍ ໃຫ້ເກດຜູ້ສົນໃຈພາສາລາວເຮົາ ແລະອະນຸຊົນ ລຸນຫລັງ.

« ພາສາວັທນະທັມບອກຊາດ – ມາຣະຍາດບອກສະກຸນ »

ອຸດອນ ວາຣິນທະສັກ
ປາຣິສ໌, ໑໒ ເມສາ ໒໐໐໗

ຄຳນຳ

ຄຳສັ່ງພັດເກົາທີ່ໄດ້ຮຽບຮຽງໄວ້ໃນປຶ້ມລ່ວມນີ້ ລວມແຕ່ເປັນເກົາ ມາຈາກກາສາບາລີ ແລະ ສັນສກຣິດ. ບໍ່ມີຄຳສັ່ງພັດສັມດາສັບປົນຢູ່ນຳ ເພາະສັບຈິງບໍ່ໄດ້ໃສ່ຊື່ວ່າ "ພິຈານຸກົມລາວ-ບາລີ-ສັນສກຣິດ" ຊຶ່ງເວລານັ້ນ ຈະຕ້ອງຂຽນຄຳສັ່ງພັດໝົດທຸກຄຳ. ອີກຢ່າງນຶ່ງ ວິທີຂຽນ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ຂຽນໃນທຳນອງແບບພິຈານຸກົມ ແຕ່ຂຽນຕາມເກົາ ໂດຍໂດຍນຳເອົາອັກສອນເກົາ ຫລື ອັກສອນເພີ່ມມາໃຊ້ແທນ ໃນບ່ອນທີ່ຂາດອັກສອນລາວ ທັງນີ້ກໍ່ເພື່ອສກົດໃຫ້ຖືກຕ້ອງຕາມເກົາບາລີ-ສັນສກຣິດນັ້ນເອງ.

ອາດຈະມີຄຳຖາມຂຶ້ນວ່າ ເຫດໃດຈຶ່ງຊອກຄົ້ນ ສິ່ງທີ່ຫຍຸ້ງຍາກຂຶ້ນມາແທນ ສິ່ງທີ່ອ່ານແລະຂຽນໄດ້ສຸດວຽດີມາແລ້ວ ພ້ອມທັງມີກົດເກນ ແລະ ຂໍ້ບັບລັດຕິ ໄດ້ບົ່ງໄວເປັນທາງການແລ້ວວ່າໃຫ້ຂຽນຕາມສຽງ. ຈະມີຈຸດປະສົງຄືຢ່າງໃດ? ແລະຈະມີປະໂຫຍດຫຍັງແນ່ໃຫ້ແກ່ກາສາລາວ?

ເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີແລ້ວວ່າ ໃນກາສາລາວເຮົາ ມີຄຳສັ່ງພັດມາຈາກບາລີ-ສັນສກຣິດ ແກມຢູ່ນຳຢ່າງຫລວງຫລາຍ ກາຍເປັນກາສາ ທີ່ໃຊ້ເວົ້າຈາກັນປະຈຳວັນໄປ ບາງຄັ້ງຈົນບໍ່ຮູ້ສຶກວ່າຕົນກຳລັງ ເວົ້າຫລືຂຽນຄຳເກົາບາລີ-ສັນສກຣິດ ແລ້ວກໍ່ບໍ່ຄູ່ອຍສົນໃຈ ວ່າຕົນໃຊ້ອັນໃດ ເພາະ ກາຍເປັນຄວາມເຄີຍຊົນໝົດແລ້ວ ເຊື່ອວ່າໂຕໂຊແຕ່ກາສາຂອງຕົນລວມ ໆ. ແຕ່ມີບາງຄັ້ງບາງຄາວທີ່ເຮົາມີຄວາມຮູ້ສຶກນຶກຄິດວ່າ ຢູ່ກາສາລາວ ມີກາສາບາລີ-ສັນສກຣິດສັບປົນຢູ່ຢ່າງມາກມາຮູ້ຫລວງຫລາຍ ແນວຄິດນີ້ ພາໃຫ້ເກີດມີຄວາມສົນໃຈ ເກີດຄວາມຮຸກຮ້າຍກະທັນ ແຫລ່ງທີ່ມາຂອງສັ່ງພັດເຫລົ່ານັ້ນ ບາງຄັ້ງ ກໍ່ຢາກຮູ້ເລິກເຂົ້າໄປອີກວ່າ ແມ່ນຄຳເກົາສັນສກຣິດ-ບາລີສັ່ງພັດໃດ ເປັນຜູ້ໃຫ້ກຳເນີດ ເກີດດວຍວິທີໃດ ມີການປຽບແປງຫຍັງແນ່ ຈົນກັບກາຍມາເປັນເກົາລາວ ແລະມີຄວາມໝາຍຢ່າງໃດ. ຄວາມນຶກຄິດເຫລົ່ານີ້ ອາດຈະເປັນຄຳຕອບອັນນຶ່ງ ໃນຄຳຖາມເບື້ອງຕົ້ນ ທີ່ນຳພາໃຫ້ຂາພະເຈົ້າຮື້ພິນເຮືອງນີ້ຂຶ້ນມາ ແຕ່ກໍ່ແນ່ນອນວ່າ ຄຶງຈະເປັນແນວຄິດ ຂອງທ່ານຫລາຍຄົນເໝືອນກັນ ຄືຜູ້ທີ່ມີຄວາມສົນໃຈທາງດ້ານກາສາລາວ.

ຄວາມເຫັນທົ່ວໄປ

ຂາພະເຈົ້າ ບໍ່ມີພູມປັດ ລູ າ ພຽງພໍ ແລະບໍ່ມີຄວາມຮູ້ຊັ້ນສູງ ທາງກາສາ ສັນສກຣິດ-ບາລີ ພໍຈະແຕ່ງເປັນຄູ່ມືໃຫ້ເປັນບັນທຶກຖານໄວໄດ້ ສັບ ໃນທີ່ນີ້ຈຶ່ງບໍ່ແມ່ນຈຸດໝາຍຫລືມິເຈດຕະນາ ເຊິ່ງຊວນ ອຽງໂອນຄົລອິນ ໃຫ້ປຽບແປງທັສນະ ຫັນມາຂຽນກາສາລາວຕາມ

ເຄົ້າ. ຄວາມປະສົງຄ໌ເບື້ອງຕົ້ນຂອງຂ້າພະເຈົ້າ ມີແຕ່ຢາກຍົກເອົາບັດ ຫາກາກນຶ່ງ ຂອງ ກາສາລາວຂຶ້ນມາ ພໍເປັນບົດສົມທະນາປຶກສາ ສຶກສາ ຫາລືກັນໃນປຶກສາລິດ ຣະຫວາງພວກ ທີ່ສົມໃຈໃນກາສາລາວ ຊຶ່ງກໍບໍ່ມີແຕ່ເຮືອງສັນສກິດ-ບາລີທໍ້ນັ້ນ.

ອັນທີ່ຈິງ ຖາຈະເວົ້າເຮືອງກາສາລາວໂດຍຫົວໄປ ເຮົາຄົງອ້າງໄດ້ວ່າ ກາສາເຮົາເປັນ ກາສາທີ່ຮັ່ງ ແລະພິສດາຣທີ່ສຸດ ມີຄຳສັ່ງພັດ ຢ່າງມາກມາຮູ້ຫລວງຫລາຍ ຈະໃຊ້ປາກເວົ້າ ຫົວເຮາະຄົບຂັນ ຕລົກກັນກໍໄດ້ ຈະໃຊ້ຂຽນກໍເຂົ້າໃຈກັນໄດ້ດີ ແຕ່ກໍຍັງມີບັດ ຫາຫລາຍ ສິ່ງຫລາຍຢ່າງຢູ່ ສວນໃຫຍ່ ມາຈາກບາງຄຳ ຫລືຫລາຍຄຳ ທີ່ພວກເຮົາຂຽນ ແລະໃຊ້ບໍ່ ເໝືອນກັນ. ຄວາມສຳຄັນທາງດາມກາສາ ມີຢູ່ວ່າ ຊາຕິນຶ່ງຕອງຂຽນ ແລະອາມໃຫ້ ເໝືອນກັນ ແຕ່ເໝືອດລອດໃຕ ທາງໃນປະເທສ ແລະນອກປະເທສ. ສາເຫຼ່ີນີ້ ກໍມີ ຫລາຍຢ່າງທີ່ ບໍ່ອາດຈະບັນຍາຍໃນທີ່ນີ້ໄດ້. ຂ້າພະເຈົ້າຂໍກ່າວເຖິງແຕ່ແຫລ່ງທີ່ມາ ອັນສຳຄັນ ຂອງກາສາລາວທໍ້ນັ້ນ ນຶ່ງໃນນັ້ນກໍແມ່ນ ກາສາສັນສກິດ-ບາລີນີ້ເອງ ຊຶ່ງຈະ ກ່າວໂດຍສເພາະໃນຂັ້ນຕໍ່ໄປ.

ນອກຈາກກາສາ ສັນສກິດ-ບາລີແລ້ວ ກໍມີກາສາໂບຣາຕ ກາສາທອງຖິ່ນ ກາສາ ທີ່ຍື່ມມາຈາກນອກປະເທສເຊັ່ນ : ຈິນ ວຽດ ຂເມນ ພາມາ ມາແລ ກາສາຕາວັນຕົກ... ສວນ ກາສາໄທຍ໌ນັ້ນ ເຮົາອາດຈະເວົ້າໄດ້ວ່າ ເປັນກາສາທີ່ຄຳຮູ້ຄິງກັນກັບກາສາເຮົາຫລາຍທີ່ສຸດ ເພາະທັງ ສອງປະເທສໃຊ້ຄຳສັ່ງພັດທີ່ມາຈາກ ສັນສກິດ-ບາລີ ທັງສອງໄດ້ຮັບອິທິພົນ ມາຈາກອິນເດັຽໂດຫລາຍສັດວັສມາແລ້ວ ທາງດາມສາສນາ ວັດມະຮັມ ກາສາ ແລະອື່ນ ໆ ອີກ. ອີກປະການນຶ່ງ ໃນອດິຕກາລ ສາສນາພູທຣ໌ຢູລາວມີຄວາມຮູ້ເຮືອງເປັນອັນມາກ ມີ ກາຣສຶກສາ ກາສາບາລີ ເພິ່ນກ່າວວ່າ ກ່າວໜ້າກວ່າເມືອງໄທຍ໌ຊຳ ດວຍເຫຼ່ີນີ້ ຈະຫາວ່າ ໃຜຍື່ມເອົາ ຂອງໃຜໄປໃຊ້ ກໍຈະບໍ່ເປັນກາຣຖືກຕອງ. ສວນຄຳສັ່ງພັດທີ່ມາຈາກປະເທສຕາ ວັນຕົກນັ້ນ ເຮົາຮູ້ສຶກວ່າໃນພາຽນໜ້າຕໍ່ໄປ ຈະມີທວີຂຶ້ນ ສວນຫລາຍເປັນສັ່ງພັດເຕັຄນິດ ທີ່ບໍ່ ມີສັ່ງພັດລາວ ພໍຈະແປກົງກັນໄດ້. ໃນກໍຣະຕິນີ້ ຕອງໄດ້ແປແລະຂຽນທັບສັ່ງພັດເອົາ ແຕ່ ບາງຄັ້ງ ເຮົາກໍບໍ່ຂຽນເໝືອນກັນ ບາງຄົນກໍຂຽນຕາມສຽງອັງກິສ ບາງຄົນກໍຂຽນຕາມ ສຽງຝຣັ່ງ. ເພື່ອຈະໃຫ້ຂຽນເໝືອນກັນ ຕອງມີຄວາມຈຳເປັນທີ່ສຸດ ໃນເບື້ອງຕົ້ນ ເຮົາຈະມີ ກາຣຕົກລົງກັນເປັນເອກະນັ້ນທັງກ່ອນວ່າ ເຮົາຈະເລືອກຂຽນເອົາຕາມສຳນຽງໃດ. ຕໍ່ມາ ກໍມີ ແຕ່ຂຽນທັບສັ່ງພັດລົງໄປທໍ້ນັ້ນ ແຕ່ກໍຕອງຮັກສາກົດເກນຂອງກາຣປະຣິວັຕອັກ ຮອ ໄວ ຢ່າງເຄັ່ງຄັດ ໝາຍຄວາມວ່າ ໃຊ້ອັກ ຮອ ລາວທີ່ທຽບກັບອັກ ຮອ ລາແຕງ ຫລື ລາຕິນ ເດີມໄວທຸກຕົວ (équivalent). ຂໍຍົກຕົວຢ່າງ ໃນປຶ້ມເລັ່ມນີ້ ຂ້າພະເຈົ້າ ເຄີຍຂຽນ Europe ເປັນ ເອີຣົບ ແລະບາງຄັ້ງຂຽນ latin ເປັນ ລາແຕງ. ແຕ່ຖາຂຽນຕາມສຳນຽງອັງກິສ ກໍຈະຕອງຂຽນເປັນ ຢູຣົບ ຫລື ຢູໂຣບ ແລະ ເປັນ ລາຕິນ. ພວກທີ່ຢູ່ເຍຣະມັນ ຄົງຂຽນເປັນ ລາຕານ... ຂ້າພະເຈົ້າຮູ້ສຶກດີວ່າ ຂ້າພະເຈົ້າຂຽນເປັນ ລາແຕງ ແບບນີ້ຜິດໄປ ເພາະ ວ່າຂ້າພະເຈົ້າ ບໍ່ໄດ້ຂຽນເອົາຕາມກົດເກນ ປະຣິວັຕອັກ ຮອ ຄືຂ້າພະເຈົ້າໃຊ້ສກິດຂຽນເອົາ ຕົວ (ງ) ແທນທີ່ຈະແມ່ນຕົວ (ນ=n). ຂ້າພະເຈົ້າຂຽນ ລາແຕງ ເຊັ່ນນີ້ ກໍເພື່ອຢາກໃຫ້

ມັກອ່ານທີ່ຢູ່ເມືອງຟຣັງ ເໝືອນຂ້າພະເຈົ້າ ເຂົ້າໃຈໄດ້ທັນທີ. ແຕ່ຖ້າມີໃດ ມີສຽງສ່ວນ
ຫລາຍວ່າ ໝົດທຸກຄົນຕອງຂຽນຕາມສຽງອັງກິດ ເພາະເຫັນດີວ່າ ກາສາອັງກິດ ໃຊ້
ໝົດທົ່ວໂລກແລະ ເວລາມັນ ຂ້າພະເຈົ້າກໍຈະຫັນມາຂຽນເປັນ ລາຕິນ! ດັ່ງດຽວກັນ
ກັບສັພທ໌ « ເຕັຄນິຄ » ທີ່ຂຽນໄວເທິງນີ້ (ຂຽນເປັນສຽງຟຣັງ) ຖ້າຈະຂຽນໃນທຳນອງ
ອັງກິດ ຕອງຂຽນເປັນ « ເທັຄນິຄ ». ດັ່ງນີ້ຕໍ່ໄປ.

ເຮືອງທີ່ວ່າ ຈະຂຽນກາສາລາວຕາມເຄົ້ານັ້ນ ເຮົາຮູ້ສຶກວ່າ ເປັນກາສາຍາກທີ່ສຸດແລະ
ຄິດວ່າ ຄົງຈະເປັນໄປໂດຍຍາກໃນສາກພັດທະນາ. ແຕ່ກໍບໍ່ມີສິ່ງໃດເໝືອນວິໄສ ອາດຈະທຳໄດ້
ຖ້າໝົດທຸກຄົນເຫັນດີດ້ວຍກັນ. ແຕ່ກໍຕອງມີເຈດຕະນາຈຳນົງອັນແຮງກາຂອງມວນຊົນສ່ວນ
ໃຫຍ່ ຢາກໃຫ້ມີການປຽບແປງທາງດາມກາສາ. ຕອງຖືເອົາເປັນເຮືອງໃຫຍ່ ເພາະເປັນ
ໜ້າທີ່ຂອງມັກອັກ ທອສຕາສຕຣ໌ ມັກກາສາສາສຕຣ໌. ສິ່ງທີ່ສຳຄັນສຸດ ກໍຕອງແມ່ນກາ
ຣະໜ້າທີ່ ແລະຄວາມປາຖນາອັນເດັດດຽວ ຂອງຜູ້ມີອຳນາດປົກຄອງ ທີ່ຈະຕອງມີການ
ຈັດຕັ້ງອົງການສຸດທິວິໄຈ ຄົ້ນຄວ້າສຶກສາກາສາ ອອກຄຳສັ່ງ ແລະໂພຊນາເຜີຍແຜ່
ທັງມີເພື່ອມີການຝຶກຫັດຄູ ອາຈາຣຍ໌ແລະ ສູຕາສອນ ຊື່ແຈ້ງໃຫ້ເດັກນ້ອຍມັກຮຽນ ໃຫ້ພວກ
ເຂົາຈຳເຈົ້າກັບປາກ ແລະແນະນຳວ່າ ຕອງຂຽນສັພທ໌ນີ້ ເປັນຈັງຊີ ແລະສັພທ໌ນັ້ນ
ເປັນຈັງຊີ ໂດຍບໍ່ຕອງ (ໃນເບື້ອງຕົ້ນ) ຄຳນິງເຖິງແຫລ່ງທີ່ມາຂອງສັພທ໌. ຈິ່ງຢູ່ ເຮົາ
ຈະຕອງໄດ້ໃຊ້ເວລາຫລາຍສິບປີ ແລະຈະຕອງທຸມເທກຳລັງຈິດໃຈ ເພື່ອຈິດຈຳເຈົ້າຄຳ
ສັພທ໌ຕ່າງ ໆ ນານາ ທີ່ມີຫລາກຫລາຍ. ແຕ່ຖ້າຫາກເຮົາທຽບກາສາສາລາວເຮົາ
ໃສ່ກັບກາສາຮຽນກາສາຂອງຊາວຕາວັນຕົກ ທີ່ເຂົາຈະຕອງສູ່ ຫລັກໄວຍາກອຣ໌ ອັນ
ແໜ້ນໜ້າຂອງເຂົາ ເຮົາຈະເຫັນໄດ້ວ່າ ເຮົາຈະໃຊ້ເວລານ້ອຍກວ່າເຂົາ.

ໄດ້ກ່າວຢູ່ເທິງນີ້ແລ້ວວ່າ ໄດ້ມີຂໍ້ນິຕິບັນລັດ ໃຫ້ຂຽນກາສາລາວຕາມສຽງ ຄຳ
ສັ່ງນັ້ນ ທັງມາຈາກຣະບອບເກົ່າ ແລະຣະບອບໃໝ່ ເຖິງຢ່າງນັ້ນກໍຕາມ ເຮົາສັງເກດ
ເຫັນວ່າ ຍັງມີຜູ້ຂຽນຕາມເຄົ້າຢູ່ ສ່ວນຫລາຍໃນກຸ່ມຊາວລາວຢູ່ນອກປະເທສ ບາງສັພທ໌
ກໍຂຽນຖືກຕອງດີ ເຊັ່ນ ຂຽນ: ປະໂຍຊນ໌, ຜິລ, ພິລ... ແຕ່ບາງສັພທ໌ ກໍພໍຂຽນໄດ້
ແຕ່ເຄິ່ງ ໆ ກາງ ໆ ເຊັ່ນຂຽນຄຳສັພທ໌ "ສິງຄ໌" ຂຽນດັ່ງນີ້ ກໍຖືວ່າຂຽນຕາມເຄົ້າ ແຕ່
ຖ້າຢາກຂຽນໃຫ້ຖືກແທ້ ກໍຕອງຂຽນເປັນ "ສິງພ໌" ເພາະວ່າ ສິງພ໌ ອອກມາຈາກ
ຄຳເຄົ້າບຸລີ Saṅgha (gh= ພ) ບໍ່ແມ່ນມາຈາກ Saṅga. ແຕ່ກໍບໍ່ໝາຍວ່າ ຂຽນຜິດ
ເພາະວ່າ ເຫດຜົນຫລາຍເຫລົ່ານີ້ໄດ້ມີຂຶ້ນ ກໍຍອມວ່າ ເຮົາບໍ່ມີພັດທະນາພຽງພໍ ພໍຈະ
ຊ່ວຍໃຫ້ເຮົາຂຽນຖືກຕອງໄດ້ຢ່າງແນ່ນອນ. ແລະອີກປະການນຶ່ງ ກໍບໍ່ມີອົງຄ໌ກາສາໃດ ຫລືຄຳ
ລາໂຕ ໂດຍອກໄວໂດຍສເພາະເຈາະຈົງ ຫລື ສັ່ງວ່າ ສັພທ໌ນີ້ຕອງຂຽນເປັນດັ່ງນີ້ ສັພທ໌
ນັ້ນຕອງຂຽນເປັນເປັນດັ່ງນັ້ນ. ເຮົາຂາດຫລັກໄວຍາກອຣ໌ເປັນບັນຫັດຖານ.

ກາສາ ສັນສກຣິຕ-ບາລີ ໄດ້ປ່ຽນແປງ ເຂົ້າມາເປັນກາສາລາວຢ່າງຫລວງຫລາຍ ພວກ
ເຮົາໄດ້ເອົາໄປໃຊ້ໃນກໍຣະຕິຕາງ ໆ ໃຊ້ທາງສາສນາ ຣາຊກາຣ ວັດທະນະດີ ວິຊາກາຣ
ຕລອດເຖິງຄຳເວົ້າຈາກັນປະຈຳວັນ. ກາສາສັນສກຣິຕ-ບາລີ ເປັນກາສາ ທີ່ມີພຽງຫລາຍ
ບົທ ມີສຽງສຳນຽງມວນຫຼື ພວກເຮົາມີຍົມເອົາໄປໃຊ້ ເອີ້ນເປັນຊື່ຄົນ ຫລືຊື່ຕາງ ໆ ກາຣ
ໃຊ້ມັນ ສັງເກດເຫັນວ່າ ມັນມີພຽງຫລາຍຂຶ້ນ ບາງຄັ້ງກໍ່ໃຊ້ຖືກຕອງດີ ແຕ່ບາງຄັ້ງ ກໍ່ຫາງ
ຈາກຄວາມໝາຍ ຕາມທີ່ທີ່ຕົນໄດ້ຄິດ ແລະວາງໄວ້ໃນເບື້ອງຕົ້ນ.

ໃນກໍຣະຕິທີ່ວ່າ ເຮົາເອົາຄຳສັນສກຣິຕ-ບາລີ ໃຊ້ເປັນຊື່ຄົນ ຫລື ເປັນນາມສກຸລ ຫລືຊື່ອັນ
ໃດກໍ່ຕາມ ຖາຫາກເຮົາຂຽນຊື່ມັນຕາມເຄົ້າ ຂາພະເຈົ້າຄິດວ່າ ຈະມີຄວາມໝາຍກວ່າກັນ ຈະ
ຂຽນເປັນອັກສອນລາວ ຫລື ອັກສອນ ລາຕິນ ກໍ່ບໍ່ສຳຄັນ. ຂໍອະທິບາຍແນວຄິດນີ້ເສັຍກ່ອນ.
ສົມມຸດຕິ ວ່າ ມີນາງສາວຜູ້ນຶ່ງ ທີ່ພໍ່ ແລະ ແມ່ໃສ່ຊື່ໃຫ້ ແລະຂຽນຕາມສຽງວ່າ ນາງ
« ອັກຄະນາຣີ ສິດທິເດດ » ນາງຄິດຢາກໄປທຽວປະເທສອາຊີ ໔ ປະເທສ: ຂເມນ ໄທຍ໌
ພາມາ ສຣີລັງກາ ແລະ ອິນເດັຽ. ນາງຕອງເຮັດໜັງສືຜ່ານແດນ. ໃນໜັງສືຜ່ານ
ແດນມັນ ຈຳເປັນຕອງຂຽນຊື່ ແລະນາມສກຸລ ເປັນອັກສອນລາຕິນ. ຂຽນໄດ້ສອງວິທີ
ແລ້ວແຕ່ຈະເລືອກເອົາ. ໑/ ຂຽນແບບລາວເຮົາທີ່ເຄິ່ງໄດ້ທຳກັນມາເຊັ່ນ Akkhanari
Sithideth. ໒/ ຫລືຂຽນຕາມເຄົ້າບາລີເປັນ Agganari Siddhidej. ຂຽນແບບທີ່ນຶ່ງ
ຄົງມີແຕ່ຄົນລາວເຮົາເຂົ້າໃຈໄດ້ດີ ແລະອ່ານອອກສຽງສຳນຽງລາວແທ້. ຂຽນແບບ
ທີ່ສອງ ເຮົາກໍ່ເຂົ້າໃຈດີ ແລະ ໔ ປະເທສກໍ່ເຂົ້າໃຈດີເໝືອນກັນ ເຂົ້າຕີຄວາມໝາຍໄດ້ເມື່ອ
ໜັງສືຜ່ານແດນຂອງນາງຜ່ານສາຍຕາເຂົ້າໄປ ແຕ່ເຂົ້າຄົງຈະບໍ່ຮູ້ເຮືອງ ຖາຂຽນແບບ
ທີ່ນຶ່ງ. ແຕ່ກໍ່ມີບັດຫາໃນກາຣອອກສຽງ. ຄົນລາວເຮົາຕອງຮູ້ ແລະອ່ານເປັນສຳນຽງລາວ.
ເພື່ອຄວາມເຂົ້າໃຈ ຊື່ຂອງນາງນີ້ຕອງແຍກອອກເປັນສັພທ໌ໂດດ: ອັຄຄະ ນາຣີ ສິທິ ເດຊ.
ແລ້ວແປຕາມສັພທ໌ເຄົ້າ. ຂໍຍົກຕົວຢ່າງອີກ : ມີຍິງ ຫລືຊາຍຂຽນຊື່ ເປັນກາສາສັນສກຣິຕ
ວ່າ: Viravarn; Bodhivarn; Abhay; Bumibol . ຈະອ່ານອອກສຽງແບບຟຣັງວ່າ ວິຣະ
ວາຣນ໌; ໂບດິວາຣນ໌; ອະເບ; ບູມິບິລ ກໍ່ຄົງບໍ່ຖືກ. ຄວນອ່ານອອກສຽງເປັນ « ວິຣະວັນ »;
« ໂພທິວັນ »; « ອະໄພ »; « ພູມິພິລ » ຈິງຢູ່ ຖາເປັນຊື່ຄົນ ຊຶ່ງເປັນອະສາສາຣະນະນາມ
ເຮົາຈະຂຽນ ເປັນແບບໃດກໍ່ໄດ້ ບໍ່ຖືວ່າຜິດຫຍັງໝົດ. ແຕ່ເຮົາສັງເກດເຫັນວ່າ ໃນສັມຍນີ້
ຢູ່ປະເທສທີ່ກາສາສັນສກຣິຕ-ບາລີເຂົ້າໄປເຖິງ ເຊັ່ນ ໄທຍ໌ ສຣີລັງກາ ອິນເດັຽ ຊື່ຄົນ ຊື່
ສຖານທີ່ຕາງ ໆ ໄດ້ເອີ້ນເປັນຊື່ສັນສກຣິຕ-ບາລີຫລາຍແລ້ວ. ຖາເຮົາອ່ານ ແລະເຂົ້າໃຈໄດ້
ຈະເປັນກາຣສດວກດີ.

ສາຮູບຄວາມໄດ້ວ່າ ກາຣຂຽນຕາມເຄົ້າ ຈະແມ່ນຄຳສາສາຣະນະນາມ ຫລືຄຳອະສາສາ
ນາມກໍ່ຕາມ ຂຽນດ້ວຍອັກສອນ ລາຕິນ ຖືໄດ້ວ່າຂຽນແບບສາກົລ ເພາະວ່າ ຫລາຍຄົນໃນ
ກຸ່ມຫລາຍປະເທສ ສາມາດຖືເຂົ້າໃຈໄດ້ ແລະມີກາຣໃຊ້ທົ່ວໄປອີກ. ມີແຕ່ວ່າ ສຳຫລັບລາວ
ເຮົາກໍ່ຈຳເປັນຕອງໃຫ້ອ່ານອອກເປັນສຽງສຳນຽງລາວ. ດັ່ງນີ້ ຈິງມີທັງຜົນບວກແລະລົບ
ມີທັງທີ່ເປັນປະໂຫຍດ ແລະອຸປະສັກ ຈະເຮັດແນວໃດຈະເໝາະສົມ ຈິງເລືອກເອົາເຖິດ !

ກາສາສັນສກຣິຕ ແລະ ກາສາບາລີ

ນັບວ່າເຮົາມີໂຊກດີ ທີ່ກາສາສ່ວນນຶ່ງຂອງເຮົາ ໄດ້ຮັບມໍຣະດົກມາຈາກອິນເດັຽ ເໝືອນກັບ ປະເທສໂກຄຽງອື່ນ ໆ. ມໍຣະດົກນັ້ນ ເປັນຂອງກາງ ບໍ່ມີປະເທສໃດຖືເອົາ ເປັນກັມສິທຣີ ຫວງແຫນ້ນບໍ່ໃຫ້ເຮົາເອົາໄປໃຊ້. ເຮົາມີສິທຣີເອົາໄປໃຊ້ອາມ ແລະ ຂຽນຕາມເຮົາຕອງກາຣ. ອີກຢ່າງນຶ່ງ ໃນດາມກາສາ ກາຣປຽນແປງ ກາຣແລກປຽນ ຍິມກາສາຂອງກັນແລະກັນ ຖືວ່າເປັນຂອງອັມດາ ແລະມີຢູ່ທຸກບອນທຸກສມັຍ. ກາສາ ສັນສກຣິຕ-ບາລີ ເປັນກາສາທີ່ມີຣະບຽບແບບແຜ່ນ ມີຫລັກໄວຍາກອຣ໌ແຫນ້ນໜາ ດັ່ງນີ້ ຄົງເປັນໂອກາສນຶ່ງ ທີ່ຈະພາໃຫ້ເຮົາສາມາດຖື ວິວັດນາ ຂຍາຍກາສາຂອງເຮົາ ໃຫ້ກວາງຂວາງອອກໄປໄດ້ ແລະຂຽນໃຫ້ຖືກຕອງຕາມມູລເຄົ້າທີ່ມາຂອງກາສາ. ອີກປະ ກາຣ໌ນຶ່ງ ກາສາ ກໍຖືວ່າເປັນວັດນະອັມຊັ້ນສູງຂອງປະເທສນຶ່ງ ຊາດນຶ່ງ. ສ່ວນຫລາຍ ຖາຫາກວ່າ ກາສານັ້ນ ມີເຄົ້າມູລ ແລະມີຫລັກ. ຍິ່ງມີຫລັກແຫນ້ນໜາ ກໍຍິ່ງມີຄຸນຄ່າ ອັນປະເສີຖ ແລວເວລານັ້ນ ເຮົາກໍຄວນປັບປຸງຮັກສາໄວ້ໃຫ້ດີ.

ໃນອຸດົດກາລ ຊົນຊາດຫລາຍເຜົ່າ ໄດ້ມີກາຣສຳຜັສ ພົວພັນກັນ ເປັນເວລາອັນຍາວ ນານ ບໍ່ວ່າທາງຮາຊາກາຣ ຫລື ທາງເສຍກາກິຈກໍເໝືອນກັນ ພໍຄາຊາວຂາຍໄດທຳມາຫາ ກິນ ແລກປຽນສິນຄ້າກັນ ຊົນເຜົ່ານັ້ນ ກໍແມ່ນພວກທີ່ຢູ່ເຂດ Phénicie (ທົ່ງຮາບ ແຄມ ທະເລຢູ່ ໄບຣຸຕ ແລະ ປາແລສຕິນ ໃນເວລານີ້), Anatolie (ຢູ່ກາຄຕາວັນຕົກ ຂອງອາຊີ ຄື ຕວກກີ ໃນປັຈຈຸບັນ), Assyrie ຫລື Mésopotamie (ຖິ່ນ ອີຣັກໃນປັຈຈຸບັນ).

ນັກປຣາຊຸນ ທາງກາຄຕາວັນຕົກ ໄດ້ຈັດກາສາສັນສກຣິຕ ເຂົ້າໃນກຸ່ມ ຫລືຄອບ ຄົວນຶ່ງ ທີ່ຮຽກວ່າ ກາສາ "ອິນດູ-ເອີຣົບ" (langue Indo-européenne) ທີ່ໄດ້ເກີດຂຶ້ນ ໃນຊວງເວລາ ປະມານ 4000 ປີ ກອນ ຄ. ສ. ນັກຄົ້ນຄວາມໂດກາວວາ ກາສາສັນສກຣິຕ ເປັນ "ເອີອອຍ" ໝູ່ (ມີມາກອນກາສາ ເກຣັກ ແລະ ລາຕິນ) ແຕ່ກໍບໍ່ຖືວ່າເປັນ "ແມ່" ຄືບໍ່ ເປັນຜູ້ໃຫ້ກຳເນີດ ທັງບໍ່ມີຊື່ດວຍ ແລະກໍບໍ່ຮູ້ໂດຢ່າງແນ່ນອນວ່າ ມາຈາກຖິ່ນໃດ. ນັກ ປຣາຊຸນ ເຍຣະມັນກາວວາ ມີຊົນເຜົ່ານຶ່ງ ໃນສມັຍ ທີ່ໄດ້ອົບພະຍົບ ລົງມາຈາກປະເທສ ຣັຊເຊັຍກາຄໃຕ ທາງເຂດ ໂກກາສ (Caucase) ໄດ້ນຳເອົາກາສາຂອງຕົນມານຳ. ທານ M. Monier-Williams ສັນນິຍາມວ່າ ມີຊົນຫລາຍເຜົ່ານຶ່ງ ໄດ້ລົງມາຈາກ ອາຊີກາຄ ກາງ ເຂດ Baktriana, Sogdiana ແລະຈາກຖິ່ນທີ່ຢູ່ຕາມລຸມສາຍແມ່ນຳ Oxos ຊຶ່ງຕົກ ໃສ່ທະເລ ອາຣາລ (Mer d'Aral).

ກາສາອິນດູ-ເອີຣົບ ແບ່ງເປັນ ໘ ສາຍ. ຈັດເປັນສາຍໃຫຍ່ ໆ ສອງສາຍ ຄື ໑/ ສາຍເອີຣົບ. ສາຍນີ້ແບ່ງອອກເປັນ ໖ ສາຍ ໃນນັ້ນ ມີກາສາເກຣັກ ລາແຕງ ຫລື ລາຕິນ ແລະ ກາສາອື່ນ ໆ ອີກ ທີ່ໄດ້ຮັບອິທິພົນຈາກສອງກາສານີ້.

໒/ ສາຍອາຊີ. ສາຍນີ້ ກໍ່ແບ່ງອີກເປັນສອງສາຍ. ສາຍນຶ່ງມີຊື່ວ່າ ອິນດູ-ອີຣານ (ເກີດຂຶ້ນໃນສັດວັສທິ ໑໘ ຫຼາຍທີ່ ໑໐ ກອນ ຄ. ສ.). ໃນຣະຫວາງ ໑໙໐໐ ປີ ກອນ ຄ. ສ. ຊາວອິນດູ-ອີຣານ ພວກນຶ່ງໄດ້ບຸກລຸກເຂົ້າມາເຖິງ Zagros ແລະ Transoxiane ຊຶ່ງເປັນຖິ່ນຕາວັນອອກສຽງເໜືອຂອງ ອີຣານ ແລະ ອັຟການິສຖານ. ສາຍອິນດູ-ອີຣານນີ້ ກໍ່ແບ່ງກັນອີກເປັນ ໒ ກຸ່ມ: ກຸ່ມກາຄຕາວັນຕົກ ກໍ່ຄືພວກ ອີຣານ ຊຶ່ງປາກກາສາ ອາແວສຕາ ກາສາ ເປລະວີ ກາສາແປກຊາມ; ກຸ່ມຕາວັນອອກ ປາກກາສານຶ່ງ ຊຶ່ງອີຣານເອີ້ນວ່າ Āīrya (Sk. Ārya). ກຸ່ມນີ້ ກໍ່ຄືສາຍອິນເດັຽນີ້ເອງ. ຊົນຊາດີ້ ເຜົ່ານີ້ເອີ້ນຕົນວ່າ ອາຣະຍັນ ໄດ້ອົບພະຍົບລົງມາຕັ້ງຢາວເຮືອນ ຢູ່ຕາວັນຕົກສຽງເໜືອ ຂອງປະເທສອິນເດັຽ ໃນເຂດທີ່ເອີ້ນວ່າ ປັນຈະນະທະ ຄື ບ່ອນທີ່ມີແມ່ນ້ຳ ຫາສາ ຫລື ທີ່ເອີ້ນເປັນກາສາອີຣານວ່າ ປັນຊັບ (Panjab). ພ້ອມກັນນັ້ນ ພວກເຂົາກໍ່ໄດ້ນຳເອົາ ຄວາມເຊື່ອຖື ລັບທິສາສນາ ພຣະເວທ (Veda) ກາສາ ອັກຮອຣ ນາຄະຣີ ຫລື ເທວະນາຄະຣີ ນິຍາຍ ເທພເຈົ້າ ເຂົ້າມານຳດ້ວຍ. ເທພເຈົ້າ ອົງຄັ້ງສຳຄັນກໍ່ຄື ພຣະອິນທ໌ ພຣະມິຕຣະ ພຣະສຸຣຍະ ພຣະວະຣຸນະ. ກາວວາ ອັກຮອຣ ເທວະນາຄະຣີ ລົງມາຈາກ ອັກຮອຣ ພຣະຫມະ ຫລື ພຣະຫມີ ຊຶ່ງອັກຮອຣບາງຕົວ ມີຮູບເໝືອນ ອັກຮອຣເກຣັກ ແລະ ເຟນິຊຽນ. ຊາວອາຣະຍັນ ຊຶ່ງມີຜິວຂາວ ໄດ້ຂຍາຍເນື້ອທີ່ຢູ່ ຊຸກຍູ້ຂັບໄລຄົນພື້ນຖິ່ນ ທຣະວິທະ (ຊາວທຣະວິດຽນ) ຊຶ່ງມີຜິວໜັງດຳຊຳລົງໄປສູ່ກາຄຕາວັນອອກຂອງປະເທສອິນເດັຽ ແລະຕໍ່ມາ ກໍ່ໄດ້ແຜ່ອຳນາດ ໄປທາງຕາວັນອອກຕາມລຸ່ມແມ່ນ້ຳຄຸງຄາ.

ເມື່ອໄດ້ເຂົ້າມາເຖິງແດນດິນອິນເດັຽແລ້ວ ກາສາອິນດູ-ອາຣະຍັນ ຍັງເປັນກາສາທີ່ມີລັກຮູບ ຕະເກົ່າແກ່. ໃນເບື້ອງຕົ້ນ ໄດ້ເອົາໄປໃຊ້ທາງສາສນາ. ໃນລັບທິ ພຣະເວທ ພວກພຣາຫມຕ໌ໄຊເອົາເປັນບົດປະພັນສ໌ ບົດສູຕມິນຕຣ໌ ເອົາເປັນຄຳກາວ ໃນກາຣປະກອບພິສິກັມ. ຕໍ່ມາໄດ້ມີກາຣພັດ ນາກາສາຂຶ້ນ. ຈົນມາເຖິງຍຸຄຫລັງພຣະເວທ ແລະ ສັມຍສາສນາຣິນດູ ຈິ່ງໄດ້ເອີ້ນຊື່ວ່າ ກາສາສັມສກຣິຕ. ນັກປຣາຊຸນ໌ ປະຕິນີ (Pāṇini) ໃນຣະຫວາງ ໔໐໐ ປີ ກອນ ຄ. ສ. ໄດ້ປັບປຸງ ແຕງໄວຍາກອຣຕ໌ຂຶ້ນ. ໃນສັດວັສທິ ໒ ກອນ ຄ. ສ. ນັກໄວຍາກອຣຕ໌ ສອງທາງ Katyāyana ແລະ Patañjali ໄດ້ດັດແປງເພີ່ມເຕີມ.

ສິ່ງສຳຄັນຂອງກາສາເຫຼົ່ານັ້ນກໍ່ຄື ມີລັກຮູບ ຕະເປັນທາຕຸ, ມີຣາກ (racines) ແລະ ມີສຽງ ທີ່ເປັງອອກຄ້າຍຄຶງກັນ. ທາຕຸນັ້ນ ແມ່ນຄຳສັບພັນອຍ ໆ ສ່ວນຫລາຍເປັນພຍາງດຽວ ຍົກຕົວຢ່າງ; ກູ ທາຕຸ (Bhū) ແປວ່າ "ເປັນ ຫລື ມີ" ຈາກກູທາຕຸນີ້ ມີຫລາຍສັບພັນເກີດຂຶ້ນ ປຽບເໝືອນກັບກົກໄມກົກນຶ່ງ ທີ່ມີຣາກ ແລ້ວກໍ່ມີໜໍ່ແໜງກິ່ງງາສາຂາ ປົງຕິດຕໍ່ມໍ່ເນື່ອງກັນອອກຢ່າງຫລວງຫລາຍ. ຕົວຢ່າງ ສັບພັນ ກວະ (Bhava): ອອກຈາກສັບພັນມີ: ກາວະນະ (Bhāvana), ກູມີ (Bhūmī), ກູຮອຣ (Bhūdhara), ກູບາລ (Bhūpāla)... ສາສຸດາຈາຣຍ໌ M. Monier-Williams ກາວວາ ມີທາຕຸປະມານ ໒໐໐໐ ທາຕຸ ລາງບ່ອນກໍ່ວ່າມີແຕ່ ໑໗໕໐ ທາຕຸທໍ່ນັ້ນ ແຕ່ໃນພິຈນາບຸກົມຂອງເພິ່ນ ມີເຖິງ ໖໐.໐໐໐ ຄຳສັບພັນ. ກາຣຂຍາຍ ຫລື ວິວັດນາກາຣ ກາສາ

ໄດ້ດັງນີ້ ກໍ່ຍອມວ່າ ມີວິທີປ່ຽນແປງທາດ ແລະ ການປ່ຽນແປງນັ້ນ ກໍ່ທຳໄດ້ຫລາຍຢ່າງ ເຊັ່ນ ເອົາສັພທ໌ເລັກ ໆ ນອຍ ໆ ເຂົ້າມາຕິດໃສ່ຢູ່ທາງໜ້າທາງຫລັງ ມີວິທີເຈກສັພທ໌ (déclinaison) ມີການຂຍາຍສັພທ໌ດ້ວຍໃຊ້ວິທີ ສົນສິ ຫລື ປະສົມຫລາຍສັພທ໌ເຂົ້າກັນ.

ກາສາສັນສກຣິດຖືເປັນກາສາທີ່ມີຮະບຽບ ນອກຈາກພວກພຣາຫມທ໌ ໄດ້ໃຊ້ໃນສາສນາ ຂອງຕົນແລ້ວ ກາສາສັນສກຣິດໄດ້ນຳເອົາໄປໃຊ້ໃນສັງຄົມຊັ້ນສູງ ຣະຫວາງຜູ້ທີ່ມີຄວາມຮູ້ ຄວາມສລາດ ໃຊ້ຂຽນວັດທະຄະດີ ນິຍາຍ ກົດໝາຍ ຕຳນານ ແລະ ຄົ້ນຄ້າທາງ ສາສນາ ເປັນຕົ້ນ ສາສນາພຸທທ໌ ແລະ ສາສນາເຊນ. ສຳຫລັບສາສນາພຸທທ໌ ມີຄຳຈາກຮຸ່ ຜູ້ສຳຄັນຄື Sarvavarman ແລະ Candragomin ໄດ້ດັດແປງ ສັນສກຣິດເອົາເປັນແບບໃໝ່ ຄຽງຂ້າງ ກັບກາສາບາລີ. ໃນຕົ້ນຂອງສັຕວັສທີ່ ໑ ກອນຄຣິດສັກຣາຊ ນິກາຍສາຍມະ ຫາຍາມ ສະຣສຕິວາທິນ ໄດ້ນຳເອົາໄປໃຊ້ຈາກຄົ້ນຄ້າພຸທທ໌ສາສນາຢູ່ກາຄເໜືອຂອງ ອິນເດັຽ ແທນກາສາບາລີ. ແຕ່ນາເສັຽດາຽທີ່ຄົ້ນຄ້າຕ່າງໆ ໄດ້ຖືກຈຸດເຜົາ ເກືອບຈະໝົດຊົມ ໃນສັຕວັສທີ່ ໑໒ ເມື່ອພວກ ມຸສລິມ ໄດ້ເຂົ້າມາລຸກລາມກາຄເໜືອຂອງອິນເດັຽ. ສ່ວນທີ່ຍັງ ເຫລືອ ກໍ່ມີພຽງແຕ່ເລັກນອຍ ແລະ ສ່ວນທີ່ໄດ້ກາຍໄວເປັນກາສາສັນສກຣິດຢູ່ປະເທສຈິນ.

ອີກຢ່າງນຶ່ງ ກາສາສັນສກຣິດ ໄດ້ມີການສົມທົບກັບກາສາພື້ນເມືອງເກົ່າຂອງອິນເດັຽ ທຣາວິຊາະ Drāvida (langues dravidiennes) ເປັນຕົ້ນ ກາສາ ຕາມູລ ກັນນະຣະ ມະລະຍາລັມ ແລະ ກາສາມຸຕຸທະ ແລ້ວກໍ່ໄດ້ມີການປະສົມປະສານກັນ. ຄຳສັພທ໌ ສັນສກຣິດ ໄດ້ເຂົ້າປົນຢູ່ກັບກາສາເຫລົ່ານີ້ບໍ່ນອຍ. ກາສາທີ່ໃຊ້ໃນອິນເດັຽຫລາຍກວ່າ ໝູ່ແມ່ນ ກາສາຮິນດີ (Hindī) ຊຶ່ງເປັນກາສາສຳຄັນ ຖືວ່າສືບມາຈາກ ກາສາອິນດູ-ອາຣະ ຍັນໂດຍຕົງ. ມີສັພທ໌ສັນສກຣິດສັບປົນຢູ່ຢ່າງຫລວງຫລາຍ ມີພົນເມືອງໃຊ້ປະມານ ໑໒໐ ລາມຄົນ. ສັນສກຣິດບໍ່ຖືວ່າເປັນກາສາຕາຍຕົວ (langue morte) ເໝືອນດັ່ງບາງ ກາສາເກົ່າແກ່ ຂອງຊາວເອີຣົບ ຄືເຣັກ ແລະ ລາຕິນ. ເພາະເປັນກາສາທີ່ຍັງໃຊ້ກັນຢູ່ ທຸກວັນນີ້ ສັນສກຣິດໄດ້ແຜ່ຜ່າຍໄປສູ່ປະເທສຕ່າງໆ ເຊັ່ນ: ຕີເບຕ ຊາວາ ສຣິລັງກາ ບັງ ກາລ ບອກເນໂອ ຈິນ ຟີລິບປິນ ພະມາ ຈຳປາ (ໃນສັຕວັສທີ່ ໓) ໄທຍ໌ ຂເມນ (ກອນສັຕວັສ ທີ່ ໗) ແລະ ຫລາຍປະເທສອີກ ທີ່ສາສນາພຸທທ໌ ໄດ້ເຂົ້າໄປເຖິງ.

ກາສາບາລີ ເປັນກາສາທີ່ຮອງມາຈາກສັນສກຣິດ ແຕ່ເປັນສັນສກຣິດແບບເກົ່າ. ນັກ ປຣາຊຸນ໌ໄດ້ກ່າວວ່າ ກາສາບາລີ ເປັນກາສາທອງຖິ່ນ ໃຊ້ໃນການປາກເວົ້າ ທີ່ມີມາແລ້ວ ກອນຄັງພຸທທ໌ກາລ ຢູ່ແຄວນ ໂກສລະ ຢູ່ໃຕ້ ເນປານ. ໂກສລະ ເປັນແຄວນທີ່ຮຽງເຮືອງ ໃນອິດຕ ມີອິທິພົນສູງ ມີອຳນາດແຜ່ໄປຕາມອານາຈັກເລັກນອຍໃນເຖບນັ້ນ ໃນນັ້ນ ມີກຽ ກະບຸລັພັສຕຸ ຊຶ່ງເປັນເມືອງຂອງເຈົ້າພຍາ ສຸທໂສທະ ຊຶ່ງເປັນບິດາຂອງພຣະພຸທທ໌ເຈົ້າ. ເມື່ອພຣະພຸທທ໌ເຈົ້າໄດ້ສຮູ້ແລ້ວ ພຣະອົງຄໍ້ໄດ້ໃຊ້ກາສາບາລີ ເປັນຄຳປາກເວົ້າ ໃນການ

ທັມເທສນາ ສັງສອນປະຊາຊົນໃນເດຣວນ ມະຄຸສະ ສັມມິຈິມິຊິວ່າ ມະຄະສະກາສາ ຫລື ມາຄະສິ ກໍເອີ້ນ. ລາງທານຄິດວ່າ ໂດໃຊຢູ ເຂດໂອຣິສູາ ອຸຊຊຸຍຍິນີ ຫລື ໂກຕັມພິ. ຄຳສັງສອນຂອງພຣະພຸທທເຈົ້າ ພອມດວຍພຣະໂຕຣປິດິຍ ໂດຈາຣິກໄວເປັນຕົວອັກຮອ ໃນ ດັງທຳອິດ ໃນຣະຫວາງ ພຸທທັກ ກຣາຊ ໔໕໕ ປີ ຢູ່ທີ່ ອະໂລກະວິທາຣ ແຫ່ງສຣິລັງກາ ຄື ໃນຕອນຕົ້ນຂອງຄຣິຕະສັກຣາຊ. ຫາຣອຍປີຕໍ່ມາ ນັກປຣາຊຸນສຣິລັງກາ ໂດໃຊກາສາ ບາລີເປັນກາສາ ຂິດຂຽນໜັງສື ແລະ ຄັ້ມກິຣຕາງ ໆ ຂອງສາສນາພຸທທ ດວຍເຫຖມັມ ຈິງມິຄຳສັພທ໌ ສິງຫິລ ແລະ ຄຳສັພທ໌ ທຣະວິດຽບ ປົນຢູນຳບາງບອນ. ໃນວາຣະຕໍ່ມາ ກາສາບາລີຈິງໂດ ແຜ່ຜາຍໄປປະເທສຕາງ ໆ ເຊັ່ນ ພະມາ ໄທຍ໌ ຂເມນ ລາວ ແລະອິນ ເດັຽເອງ. ນັກປຣາຊຸນສຣິລັງກາ ຍັງໂດໄປຮຽນຮູກາສາສັນສກຣິຕ ສັມມິຈິມິຄຳສັພທ໌ ສັນສກຣິຕປົນຢູນຳອິກຕໍ່ນຶ່ງ.

ຂໍກ່າວຄວາມນຶ່ງ ກຽວກັບກາສາປຣາກິຕ (Prākṛit) ຊຶ່ງຖືວ່າເປັນກາສານຶ່ງ ທີ່ສຳຄັນໃນ ສັມຍັມ. ໜຶ່ອນກັບກາສາບາລີ ກາສາປຣາກິຕ ເປັນກາສາທອງຖິ່ນ ແຜ່ງມາຈາກ ກາ ສາສັນສກຣິຕ. ໃນເບື້ອງຕົ້ນຂອງຣັຊກາລ ຂອງເຈົ້າພຣະຍາ ອໂສ ກະ ເພິນໂດເອົາໄປ ໃຊ ຈາຣິກໃສ່ເສົາ ຫິນສິລາ ເພື່ອ ເປັນອະນຸສອຣຕ໌ ຄຽງຄູ່ກັບກາສາ Brahmī, ກາສາ ສັນສກຣິຕບາລີ ແລະກາສາ ຂະໂຣຮກິ (Kharosthi). ກາສານີ້ຖືວ່າເປັນກາສາ Aramienne ທີ່ເຂົ້າມາເຖິງແປກຊານ ໄມປີ ໕໐໐ ກອນ ຄ. ສ. ແລວຕໍ່ມາ ກໍໂດເຂົ້າມາເຖິງອິນເດຍ ໃນສັຕວັສທິ ໔ ກອນ ຄ. ສ.

ກາສາສັນສກຣິຕ ແລະ ກາສາບາລີ ຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງ ຫລືເໝືອນກັນຢ່າງໃດ ກໍຂໍໃຫ້ທານຜູ້ອານ ຖືເອົາໂອກາສນີ້ ກວດດູດວຍຕົນເອງເຖິດ. ຂາພະເຈົ້າໂດຂຽນ ຄຳ ສັພທ໌ທັງສອງຮຽງຂາງກັນ ຂຽນເປັນອັກຮອຣໂຣເມງ. ໃນທັສນະຂອງຜູ້ຂຽນ ຜູ້ທີ່ບໍ່ ເປັນຜູ້ຊຽວຊານທາງດານກາສາ ກໍພໍໃຫ້ຄວາມສັງເກດທົ່ວໄປໂດບາງຢ່າງ ດັງຕໍລົງ ໄປນີ້:

- ພັລຊນະສັນສກຣິຕ ທີ່ມີສຽງຜິວ ṣ, ṣ ບໍ່ໄດ້ນຳເອົາມາໃຊ້ໃນກາສາບາລີ ເຊັ່ນ: ປະເທສ (Pāl. Padesa), ປຣະເທສ (Sk. Pradeśa); ສາສນາ (Pāl. Sāsana), ສາສນາ (Sk. Śāsana); ໂທສ (Pāl. Doṣa), ໂທຮ (Sk. Doṣa).
- ພັລຊນະສັນສກຣິຕ r ບໍ່ຄອຍໃຊ້ທາງບາລີ ເຊັ່ນ: ປະຮານ (Pāl. Padhāna), ປຣະຮານ (Sk. Pradhāna); ປະສິງຄ໌ (Pāl. Pasaṅga), ປຣະສິງຄ໌ (Sk. Prasaṅga).
- ພຍາງທາຍຂອງສັພທ໌ສັນສກຣິຕທີ່ຂຽນເປັນ -tva ທາງບາລີຂຽນເປັນ -ta. ເຊັ່ນ: ສັຕວ໌ (Sk. Sattva), ສັຕ (Pāl. Satta); ໂພສິສັຕວ໌ (Sk. Bodhisattva), ໂພສິສັຕ (Pāl. Bodhisatta).

- ສຣະ ສັນສກຣິຕ R ບໍ່ເຫັນໃຊ້ໃນກາສາບາລີ ເຊັ່ນ: ປຣະພຣິຕີ (Sk. Pravṛitti), ປະພິຕີ (Pāl. Pavutti); ວຣຸທຮ໌ (Sk. Vṛddha), ວຸທຮ໌ (Pāl. Vuddhi).
- ສຣະສັນສກຣິຕ ທີ່ມີສອງສຽງ (diphthongs): ai, au ທາງກາສາບາລີໄດ້ປ່ຽນເປັນ e, o ເຊັ່ນ: ໂຄຕມະ (Sk. Gautama); (Pāl. Gotama); ໂມຕຣີ (Sk. Maitrī), ເມຕຕາ (Pāl. Mettā).
- ໃນຄັງກອນ ມັກຂຽນຊາວຟຣັງ ແລະ ເຍຣະມັນ ໃຊ້ ç ແທນ s, sh ແທນ ş .

ເປັນທີ່ສັງເກດເຫັນວ່າ ໃນປະເທສອິນເດັຽປັຈຈຸບັນ ຊື່ສູງຖານທີ່ຕ່າງ ໆ ມັກຈະໃຊ້ກາສາ ສັນສກຣິຕຂຽນ ຫລາຍກວ່າກາສາບາລີ ຍົກຕົວຢ່າງ ປາຍທີ່ເຫັນຢູ່ປະຕູເຂົ້າສວນທີ່ພຍາພິມພິສາຣ໌ໂດຖວາຍແກ່ພຣະພຸທສຸເຈົ້າ ຂຽນເປັນກາສາສັນສກຣິຕວ່າ “ເວນຸວັນ” Venuvan (Sk.) ແປວ່າປາໄມໄຜ ແຕ່ບໍ່ຂຽນເປັນກາສາບາລີ “ເວຣຸວັນ” Veluvan (Pāl.) ຕາມທີ່ເຮົາເຄີຍໄດ້ຍິນໄດ້ຂຽນມາ. ແລວກໍ່ເຫັນຫລາຍບອນຫລາຍ ເປັນດັ່ງນີ້ສະເມີໄປ. ກາຣຂຽນດັ່ງນີ້ ພາໃຫ້ເຮົາເຂົ້າໃຈອີກຄັ້ງນຶ່ງວ່າ ກາສາສັນສກຣິຕໄດ້ເຂົ້າມາ ສັບປົນຢູ່ກັບກາສາຣ໌ບໍ່ກີ ຢ່າງຫລວງຫລາຍ ຊຶ່ງເປັນກາສາໃຊ້ກັນທົ່ວໄປໃນປະເທສອິນເດັຽ. ແຕ່ຊາວກາຣະຕະ (ອິນເດັຽ) ເຂົ້າໃຈວ່າເຂົາຂຽນ ພຽງແຕ່ເປັນກາສາ ຣ໌ບໍ່ກີ ຂອງເຂົາທໍ່ນັ້ນ.

ນອກຈາກໄດ້ຂຽນສັພທ໌ ທີ່ເປັນ ສາສາຣະຕະນາມ ຄື ຊື່ທົ່ວໄປແລ້ວ ຂ້າພະເຈົ້າເຫັນສົມຄວນ ທີ່ຈະຊອກຄົ້ນເອົາສັພທ໌ ທີ່ເປັນ ອະສາສາຣະຕະນາມ (noms propres) ມາລົງໄວ້ໃນທີ່ນີ້. ສັພທ໌ເຫລົ່ານີ້ ມີຫລາຍປະເພດ ເປັນຕົ້ນ ເປັນຊື່ຄົນ ຊື່ປະເທສ ຊື່ສູງຖານທີ່ ຊື່ແມ່ນ້ຳ ຊື່ພູເຂົາລຳເມົາ ປາໄມ ຊື່ເທພເຈົ້າໃນນິຍາຍ ຊື່ວັດທະຄະດີ ປຣັຊລາ ທຣິຮິຍິ ຄັມກິຣ໌ ຕາງ ໆ ຍົກຕົວຢ່າງ: ນາງພິມພາ ພຣະໂກຕທັລ ລະພຣະອິນທ໌ ພຣະພຣິຫມ ເມືອງພະຣາຜະສີ ນ້ຳຄຸງຄາ ພູເຂົາໂກລາສ... ຊື່ທັງຫລາຍເຫລົ່ານີ້ ສ່ວນຫລາຍ ເປັນຊື່ທີ່ເຮົາໄດ້ລື່ງເຄີຍ ໄດ້ຍິນໄດ້ຟັງມາແລ້ວ ມັກກະວີພິພົນສຳເກົາຂອງລາວ ເພິ່ນໂດກາວໄວ້ໃນໜັງສືຕຳນານ ໜັງສືຜູກ ໜັງສືພິມແຜ່ນນິຍາຍເກົາຂອງລາວ. ຈະເປັນເຮືອງ ກາຣະເກດ ສິນໄຊ ຈຳປາສີຕົ້ນ ສຸຣິວົງສ໌ ຫລືອື່ນ ໆ ອີກກໍ່ຕາມ ຖ້າເຮົາໄດ້ອ່ານໜັງສືເຫລົ່ານັ້ນ ເຮົາຈະໄດ້ພົບເຫັນຊື່ຕ່າງ ໆ ນານາຢູ່ສະເມີ ແຕ່ວ່າ ເຮົາບໍ່ຮູ້ຄວາມເປັນມາໂດຍຢ່າງແນ່ນອນ ຖ້າຈະຊອກເບິ່ງຢູ່ແຜ່ນທີ່ຂອງເມືອງລາວ ກໍ່ຄົງບໍ່ເຫັນ ແລວກໍ່ເລີຍຄິດວ່າ ເປັນຊື່ທີ່ເກີດມາຈາກກາຣປະດິດນິກຄິດ ຂອງນັກປະພັນສ໌ ທີ່ປັ້ນຂຶ້ນມາ ເພື່ອສັບສາກ ໃຫ້ມີຄວາມອອນຊອນ ສທອນໃຈແກ່ຜູ້ອ່ານ. ອັນທີ່ຈິງ ຊື່ເຫລົ່ານັ້ນມີແທ້ ເຫັນມີຢູ່ໃນໜັງສືຕ່າງ ໆ ໃນປະເທສອິນເດັຽ. ປຽບເໝືອນວ່າ ມັກແຕ່ງລາວສມັຍກອນ ໄດ້ໄປທຽວປະເທສອິນເດັຽ ຫລື ບໍ່ດັ່ງນັ້ນ ກໍ່ຕ້ອງໄດ້ໄປສຳຮາ ຮຽນຮູ້ວັດທະນະສັມ ຂອງຊາວອິນເດັຽໂດຍຢ່າງຮອບຄອບ ຫລືແຕ່ງໄປຕາມໂບຣາຕຄະດີຂອງອິນເດັຽ ທີ່ມີອະນຸກຳປະກາຣ ຊຶ່ງຕົນໄດ້ຍິນມາ ຫລືໂດ້ອ່ານໃນ

ຄົມກິດຕາງ ໆ. ບັດຫາກໍ່ມີຢູ່ວ່າ ຊື່ເມືອງໃຫຍ່ ຫລື ສຖານທີ່ອັນສຳຄັນໃນອດິຕ ໄດ້
ສາບສູນໄປເປັນສ່ວນໃຫຍ່ຫລາຍແລ້ວ ຫລື ປຽນເປັນຊື່ໃໝ່ ຖາເຮົາຈະຊອກຫາຊື່ເຫລົ່າ
ນັ້ນຢູ່ແຜນທີ່ຂອງອິນເດັຽໃນສັມຍນີ້ ເຮົາກໍ່ບໍ່ຄອຍປາກົດເຫັນ. ດັ່ງນີ້ ເມືອງຣາຊຄຣິທ
ຊຶ່ງເປັນເມືອງໃຫຍ່ແລະຮຸ່ງເຮືອງໃນຄັ້ງພຸທສາກາລ ໄດ້ສູນຫາຍໄປໝົດແລ້ວ ຍັງເຫລືອ
ແຕ່ເປັນເມືອງນອຍ ໆ ແລະປຽນຊື່ວ່າ *Rājgir*. ເມືອງພະຣາຕະສີ ຫລືກາສີ ປຽນ
ເປັນ *Bénarès*. ເມືອງຈຳປາ ໃນປັຈຈຸບັນເອີ້ນວ່າ *ກາຄານປຸຣະ*. ເມືອງປາຜະລິບູຕ
ໃສ່ຊື່ໃໝ່ວ່າ ປັຕນາ (*Patna*). ແມ່ນຳເນຣັລ ຊຣາ ຫລື ເນຣັລ ຊອຣ ມີຊື່ໃໝ່ ເອີ້ນ
ຕາມຊາວບານວ່າ *ລິລາຊັນ* (*Lilājan*) ດັ່ງນີ້ຕໍ່ ໆ ໄປ. ພອມກັນນັ້ນ ຂາພະເຈົ້າໄດ້ຖືໂອກາສ
ນີ້ກ່າວເຖິງ ທຣິຮຸຜິ ປຣັຊລາ ບາງຢ່າງຂອງສາສນາຣິບູດ ຊຶ່ງບາງບອນ ກໍ່ກຽວກັບຄຳສັພທ໌
ເໝືອນກັນ ແລະອີກຢ່າງນຶ່ງ ກໍ່ຖືວ່າເປັນວັດຜະສັມສ່ວນໃຫຍ່ຂອງອິນເດັຽ ຊຶ່ງພວກເຮົາ
ໄດ້ຮູ້ ແລະໄດ້ຍິນມາຢູ່ສະເມີ. ດວຍເຫດນີ້ ປຶ້ມຫົວນີ້ ຈຶ່ງກາຍຂອບເຂດໄປ ແລະ ມີລັກຮ
ຜະ ເປັນ *ສາຣາທຸກິມ* (*encyclopédie*) ແທນທີ່ຈະເປັນປຶ້ມປະມວນຄຳສັພທ໌ເຄົາລວມ ໆ.

ເທົ່າທີ່ຈະທຳໄດ້ ແລະ ຊອກພົບໄດ້ ຂາພະເຈົ້າໄດ້ນຳເອົາຊື່ເກົ່າ ແລະ ຊື່ໃໝ່ຂອງ
ເມືອງ ແລະສຖານທີ່ທັງຫລາຍເຫລົ່ານັ້ນ ມາພິມພິເສດເປັນແຜນທີ່ໄວ້ໃນໜ້າເຈ້ຍຢູ່ສຸດທາຍ
ຂອງປຶ້ມຫົວນີ້. ຊື່ທັງຫລາຍເຫລົ່ານັ້ນ ສ່ວນຫລາຍ ກໍ່ໄດ້ໄປທຽວ ສືບສ່ວນ ສອບຖາມເບິ່ງ
ຄາທີ່ແລ້ວ.

ຄວາມສຳຄັນຂອງປະເທສອິນເດັຽ

ຖ້າເປັນນັກທ່ອງທຽວ ຜູ້ໃດຜູ້ນຶ່ງ ທີ່ໄປທຽວປະເທສອິນເດັຽ ນັກທ່ອງທຽວຜູ້ນັ້ນ
ຈະຖືວ່າປະເທສ ອິນເດັຽຍັງລາຫລັງ ຊັກຊາທາງພັດທະນາ ຫລືກ່າວໜ້າທາງດານປັຣຊ
ລາ ສາສນາ ວັດຜະສັມ ກາສາ ອັນໃດກໍ່ຕາມ ກໍ່ແລ້ວແຕ່ຄວາມນິກຄິດ ຫລືຕາມ
ສາຍຕາທີ່ມອງໄປ ໃນແງ່ໃດແງ່ນຶ່ງ ແລະຄວາມຮູ້ສຶກຂອງທ່ານຜູ້ນັ້ນ.

ແຕ່ມີຄວາມຈິງຢູ່ວ່າ ໃນອດິຕກາລ ທີ່ລວງມາແລ້ວປະມານ 4000 ຫາ ໓໒໐໐ ປີ
ກ່ອນ ຄ. ສ. ມີ ອາຣິຍະສັມອັນນຶ່ງ ໄດ້ມີຂຶ້ນໃນກາຄພິນອິນເດັຽ ເກີດຕາມລຸ່ມແມ່ນຳ *ອິນດູສ*
(*Indus* ປັຈຈຸບັນຢູ່ປະເທສ ປາກິສຖານ) ເໝືອນກັບອາຣິຍະສັມອື່ນ ໆ ທີ່ໄດ້ເກີດມາແລ້ວ
ຕາມສາຍນຳເໝືອນກັນ ເຊັ່ນ: ເອຊິບຕ໌ ຕາມລຸ່ມແມ່ນຳ *ນິລ*, ແມໂຊໂປຕະມີ ຕາມລຸ່ມ
ແມ່ນຳ *ເອີຟຣັຕ...* ໃນອິນເດັຽສັມຍນັ້ນ ມີນະຄອນຫລວງເມືອງນຶ່ງ ມີຊື່ວ່າ ໂມຫັນ -
-ໂຊ-ທະໂຣ (*Mohan Jo-Daro*) ເປັນເມືອງທີ່ຮຸ່ງເຮືອງ ຕັ້ງຢູ່ແຄມຝັ່ງນຳ ອິນດູສ
ນອກນັ້ນ ກໍ່ຍັງມີເມືອງໃຫຍ່ ໆ ອື່ນອີກ ເປັນຕົ້ນ ເມືອງ *Harappa*. ເມືອງເຫລົ່ານັ້ນໄດ້
ສາບສູນໄປໝົດແລ້ວ ຍັງເຫລືອແຕ່ ຊາກຫັກຫລັກເພເກົ່າແກ່ ທີ່ນັກໂບຣາຕະຄດິໄດ
ຊອກຊອດພົບເຫັນ. ໃນສັມຍນັ້ນ ໄດ້ມີການຈັດຕັ້ງເປັນຣະບຽບຣຽບຮອຍ. ມີແຜນຜັງເມືອງ

ແລະມີຄອງຮະບາຍນໍ້າ. ຖມົນຫົນທາງ ກວ້າງແລະຍາວ ທັງມີການຄ້າຂາຍອີກດ້ວຍ. ໃນ
ເວລາຕໍ່ມາ ຈິ່ງມີເຫດການຕ່າງໆເກີດຂຶ້ນ ຕາມທີ່ເຮົາຮູ້ ແລະໂຕກາວໄວໂດຍສັງ
ເຂບຢູ່ຂ້າງບົນນີ້.

ເມືອງລາວ ແລະປະເທສອື່ນ ໆ ທີ່ໃກ້ຄຽງເຮົາ ໄດ້ຮັບອິທິພົນ ຈາກອິນເດຍຫລາຍ
ດາມ: ທາງສາສນາ ວັດທະນະທັມ ປະເພດີ ສ່ວນນຶ່ງຂອງກາສາ ເວທົມຕິ ຄາຖາອາຄົມ
ແລະ ຄວາມເຊື່ອຖືຕ່າງ ໆ ທຽບໂຕເໝືອນກັບຫລາຍປະເທສ ທາງກາຄຕາວັນຕິກ ທີ່ໄດ້
ຮັບ ອາຣິຍະສັມມາຈາກ ເກຣັກ-ໂຣແມງ. ຕ່າງແຕ່ວ່າ ຄວາມສິວິໄລເກົ່າ ກາຄຕາວັນຕິກ
ໂຕຫາຍໄປແລ້ວ ແຕ່ທາງອິນເດຍຍັງຄົງມີຢູ່ ຍັງປະພຶດກັນຢູ່ ຕລອດຮອດທຸກວັນນີ້.
ລາງທານກາກາວວາ ກາສາ ມູນທູຍາະ (Munda) ທີ່ໃຊ້ຢູ່ທາງກາຄຕະວັນອອກສຽງ
ເໜືອຂອງ Dekkan ແລະໂຕໃຊ້ຢູ່ ອັສສາມ (Assam) ຄາຍຄິ່ງກັບກາສາ ມອນຂມຸນ
(mon-khmer) ທີ່ໃຊ້ຢູ່ທາງກາຄຕາວັນຕິກຂອງປະເທສພະມາ. ໃນທີ່ນີ້ ຂໍສວຍໂອກາສກາວ
ວ່າ ອັກຮອຣັມຂອງລາວ ກໍມາຈາກອັກຮອຣ ມອນ ຊຸນ ແລະ ຈຸນ (mon-shan).
ໃນອັກຮອຣັມຂອງພວກຈຸນຕາວັນຕິກ ມີຕົວອັກຮອຣພະມາ ບົນນໍ້າດ້ວຍ
ດ້ວຍເຫດວ່າ ພວກຈຸນໂຕຕິກຢູ່ໃຕ້ ອິທິພົນຂອງພະມາ. ສ່ວນອັກຮອຣັມ ຂອງພວກ
ຈຸນຕາວັນອອກ ມີຮູບເໝືອນຕົວອັກຮອຣຂອງຊາວລີ້ ຢູ່ທາງກາຄຕາວັນຕິກສຽງເໜືອ
ຂອງປະເທສລາວ ມີຄວາມແຕກຕ່າງ ພຽງແຕ່ບາງອັກຮອຣທໍ້ນັ້ນ.

ຊາວລາວ ໄດ້ຮັບເອົາສາສນາພຸທທິດເປັນທາງການ ສ່ວນສາສນາພຣາຫັມ ເຖິງ
ວ່າບໍ່ຮັບຮູ້ຢ່າງເປີດເຜີຍກໍຕາມ ແຕ່ໃນດານປະພຶດີ ເຮົາໂຕໂຊ ພິສິພຣາຫັມຕໍ່ບໍ່ນອຍ
ກາວຄື: ພິສິ ປົງສິພ ສູ່ຂວັນ ປຸກເຮືອນໃໝ່ ຂຶ້ນເຮືອນໃໝ່... ບາງຄັ້ງ ເຮົາໂຕທຳ
ທັງສອງພິສິພອມກັນ ແລະກໍບໍ່ໃດມີຄວາມສົນໃຈຈະແຍກວ່າ ອັນໃດເປັນສາສນາພຸທທິ
ອັນໃດ ເປັນພິສິພຣາຫັມ. ແຕ່ການປະພຶດີ ເຊັ່ນນີ້ ກໍບໍ່ຖືເປັນເຮືອງສຳຄັນແຕ່ປະກາສຕິ
ໃດເລີຍ ເພາະວ່າ ໃນດານຄວາມເຊື່ອຖື ຖາທຳສິ່ງໃດ ທີ່ພາໃຫ້ຮູ້ສຶກວ່າສິ່ງນັ້ນເປັນສິ່ງ
ສັກດີ ສິທິ ສາມາດຖ້ວນໄປສູ່ຄວາມສົບສຸຂພາຍໃນ ແລະຄວາມພຽງພໍໃຈ ກໍຖືວ່າສິ່ງ
ນັ້ນ ເປັນສິ່ງທີ່ຄວນເຮັດຄວນທຳ ກໍເປັນພໍ.

ການຮຽບຮຽງສັພທິ

ການຮຽບຮຽງໃນທີ່ນີ້ກໍຄື ຊອກຄົ້ນເອົາຄຳສັພທິ ສັນສກູຣິຕ-ບາລີ ທີ່ຂຽນເປັນ ຕົວອັກ
ຮອຣໂຣແມງ. ນັກປຣາຊຸນ ຊາວເອີຣົບ ໄດ້ຮຽບຮຽງ ຂຶ້ນໄວ້ໃນວັຈນານຸກົມຕ່າງ ໆ ແລະ
ເພິ່ນເອງ ກໍໂດຍນຳມາຈາກ ກາສາອື່ນໆ ທີ່ມີມາແລ້ວແຕ່ດັງເດີມ. ຂາພະເຈົ້າໂຕຖືເອົາ
ຄຳສັພທິໃນພິຈນານຸກົມນັ້ນເປັນຫລັກ ບໍ່ໃດປຽບແປງໃດ ໆ. ວຽກງານທີ່ສຳຄັນກໍຄື

ຂຽນເຄົ້າສັນສກຣິດ-ບາລິມັມ ປຽນມາເປັນເຄົ້າລາວ ເພື່ອຈະທຳໄດ້ ກໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງເອົາອັກ
ຮອເກົ່າມາໃຊ້ ແລະກໍ່ໄດ້ໃຊ້ດ້ວຍວິທີຂຽນທັງສອງແບບ ແບບນຶ່ງແມ່ນ ແບບ
transcription ຄືກາຍ ຫລື ຂຽນອັກຮອ ຈາກຮະບົບນຶ່ງ ມາເປັນຮະບົບອື່ນ
(ຕົວຢ່າງ ຄຳສັ່ພຣ໌ທີ່ຂຽນດ້ວຍ ອັກຮອໂຣແມງ ອັກຮອລາວ ອັກຮອສັມ:
Gambhira = ຄັມພິຣ໌ = ດັບກິຣ) ແລະ ແບບນຶ່ງ ກໍ່ແມ່ນວິທີ ປະຣິວັດອັກຮອ
(translittération) ຄືປຽນຮູບອັກຮອ ຕົວຕໍ່ຕົວ ໂດຍຮັກສາ ລັກຮະ ແລະ
ເຄື່ອງໝາຍອັກຮອເກົ່າໄວ. ສັພຣ໌ທີ່ມີຢູ່ໃນວັຈນານຸກົມມັມ ສ່ວນຫລາຍ ເປັນຄຳສັ່ພຣ໌
ໂດດ ສັມ ຂາພະເຈົ້າຈິ່ງຂຽນເອົາແຕ່ສັ່ພຣ໌ໂດດ ສ່ວນສັ່ພຣ໌ປະສົມ ມີນອຍທີ່ສຸດ ຖາ
ຫາກມີ ກໍ່ມີແຕ່ສັ່ພຣ໌ທີ່ເຮົາເຄີຍໃຊ້ທີ່ມັມ. ໃນກາສາລາວມີຄຳສັ່ພຣ໌ປະສົມບາລິ ສັນສ
ກຣິດ ຢ່າງມາກມາຍ ບໍ່ອາດຈະບົງໃຫ້ຖືກູ້ວນໃນທີ່ນີ້ໄດ້. ດ້ວຍເຈດຕະນາ ຂາພະເຈົ້າໄດ້
ພຍາຍາມ ໃຫ້ມີຄຳສັ່ພຣ໌ທາງສາສນານອຍລົງ ໄດ້ເລືອກເອົາແຕ່ສັ່ພຣ໌ທີ່ພຣະສົງພໍ້ ເພິ່ນ
ເຄີຣ໌ໃຊ້ ເຄີຣ໌ເອົາມາໃຊ້ເປັນຄຳສັ່ງສອນທາງສາສນາ. ແລະອີກປະການນຶ່ງ ກໍ່ບໍ່
ແມ່ນຈຸດປະສົງຄ໌ ໂດຍສເພາະໃນທີ່ນີ້.

ທາງດ້ານເຕັຄນິຄ ຄົງມີການປົກຜ່ອງບາງຢ່າງໃນການຂຽນ ເພາະວ່າຕ້ອງໄດ້ໃຊ້
ແມ່ພິມພໍ້ ອັກຮອ ພໍ້ ຢ່າງ (Police de caractères ou Font, type). ສີ່ຢ່າງ ເປັນ
ມາຕາຖານມີມາແລ້ວ. ສອງຢ່າງຕ້ອງ ໄດ້ເຮັດເອົາດ້ວຍຕົນເອງ. ໄດ້ຂໍຄວາມຊ່ວຍ
ເຫລືອ ຈາກນັກສຶກສາໝູ່ນອຍ ທີ່ມີຄວາມຮູ້ສູງທາງ ຄອມປິວເຕີຣ໌ ໃຫ້ດັດແປງ
ຂຶ້ນມາ ພໍ້ໃຊ້ຂຽນໄດ້ໂດຍສເພາະ ແຕ່ກໍ່ບໍ່ຮະອຽດປານໃດ ເພາະສັມຕົວ ອັກຮອ
ເພິ່ມບາງຕົວ ຈິ່ງມີຮູບ ມີສີ ແລະ ຫວາງບໍ່ສູ້ມີກັນ. ແຕ່ກໍ່ພໍ້ໃຊ້ຂຽນໄດ້ ແລະອາດໃດ
ຖາຈະຈາງຊາງນັກວິຊາການ ມີອາຊີພ ກໍ່ຈະຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ທີ່ນັ້ນຊັພພໍ້ສົມຄວນ.

ຫາມຈຳໝາຍ

ວຽກງານປະເພານີ້ ກິນເວລາຫລາຍ ເພາະຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ເວລາກວດດູຢ່າງເຄັ່ງຄັດ
ໃນເຄົ້າລາວ ແລະເຄົ້າບາລິ-ສັນສກຣິດເພື່ອໃຫ້ອັກຮອທັງສອງຮະບົບກົງກັນ. ຖາບໍ່ດັ່ງນັ້ນ
ທັງສີ່ເລັ່ມນີ້ກໍ່ຈະບໍ່ມີຄວາມໝາຍ ເຖິງປານນັ້ນກໍ່ດີ ການຂາດຕົກປົກຜ່ອງໃນລັກຮະ ຕະໃດ
ລັກຮະ ນຶ່ງ ຢູ່ບອນໃດບອນນຶ່ງ ອາດຈະຫລີກເວັ້ນໂດຍາກ ສັມ ຫາກທາມໃດ
ຜູ້ທີ່ມີຄວາມຮູ້ສູງ ທາງກາສາສັນສກຣິດບາລິ ຫລື ອື່ນໆ ກໍ່ຕາມ ໄດ້ພົບເຫັນຂໍ້ຜິດພາດນັ້ນ
ຂໍ້ແມ່ຕາ ແນະນຳ ຂາວມາຍັງຂາພະເຈົ້າໃຫ້ຊາບດ້ວຍ ຂໍຍິນດີຮັບຄວາມຕິຊົມໄດ້
ທັງນີ້ ກໍ່ເພື່ອຈະໄດ້ແກໂຂ ດັດແປງໃຫ້ດີຂຶ້ນ ໃນຂັ້ນຕໍ່ໄປ.

ພິມພ໌ ຄັງໃຫມ

ໜັງສືຄຳສັພທ໌ເຄົ້າ ຊຶ່ງໄດ້ຈັດພິມພ໌ຂຶ້ນໃນຄັງທີ່ນຶ່ງ ເປັນ 400 ສັບບ ໄດ້ໝົດໄປແລ້ວ. ຮູ້ສຶກວ່າຍັງມີຄວາມຕ້ອງການຢູ່. ສັບບຂາພະເຈົ້າຈຶ່ງໄດ້ຈັດພິມພ໌ຂຶ້ນຕື່ມ. ບໍ່ໄດ້ເອີ້ນວ່າ ພິມພ໌ ຄັງທີ ໒ ແຕ່ມີຊື່ວ່າ ພິມພ໌ຄັງໃຫມ ເພາະວ່າ ການພິມພ໌ຄັງນີ້ ໄດ້ມີການດັດແປງພິມສົມຄວນ, ໂດຍມີການປຸງແປງທາງໃນ ແລະທາງນອກ.

ກຽວກັບການປຸງແປງທາງນອກກໍຄື : ປຶ້ມຫົວນີ້ມີຮູບໂສມໃໝ່.

ສິ່ງທີ່ມີການດັດແປງທາງໃນ ຫລືເນື້ອໃນນັ້ນມີຄື :

- ໑/ ໄດ້ມີການຂຍາຍເພີ່ມເຕີມຄຳແປ ແລະຄຳອະທິບາຍຢູ່ບາງບ່ອນ.
- ໒/ ໄດ້ຊອກຄຳສັພທ໌ໃໝ່ເຂົ້າມາຕື່ມ. ໃນຄຳສັພທ໌ນັ້ນ ບາງຄຳກໍເປັນຄຳສັມດາທີ່ເຮົາຮູ້ຈັກດີ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ຈັດພິມພ໌ໃນຄັງກ່ອນ ເພາະຍັງບໍ່ຮຸຖານທີ່ມາໂດຍຢາງແນມອຸນ. ບາງຄຳສັພທ໌ ກໍເປັນຄຳບາລີ ຫລື ສັນສກຣິດລວມ ໆ ແລະບໍ່ຄອຍໃຊ້ໃນປາຈຸບັນ ແຕ່ກໍໄດ້ຊອກພົບເຫັນຢູ່ໜັງສືໂບຣາຫຼເກົ່າ ສັບບຈຶ່ງໄດ້ນຳເອົາມາບົ່ງໄວ້ໃນທີ່ນີ້.
- ໓/ ໄດ້ຂຽນຕົວ ອ ຕື່ມໃສ່ຄຳສັພທ໌ເຄົ້າ ບ່ອນທີ່ອອກສຽງ ຂະຣະ ເຊັ່ນ : ອັກຮ, ເກສຮ ໄວຍາກຸຣຸຣ໌. ບັດນີ້ໄດ້ຂຽນເປັນ : ອັກຮອຣ ເກສອຣ ໄວຍາກອຣຸຣ໌... ທັງນີ້ກໍເພື່ອຄວາມສດວກໃນການອ່ານ.
- ໔/ Pl. ໄດ້ປຽນເປັນ Pāl.
- ໕/ ໄດ້ເອົາ ກ ສັມອອກ ແລະ ໄດ້ກັບອົາຕົວ ກ ຂອງມະຫາສິລາ ວິຣະວົງສ໌ມາໃຊ້ ຕົວອັກຮອຣທີ່ເພີ່ມໄດ້ແຕ່ງຂຶ້ນໃນປີ ໑໙໓໓ ເພາະວ່າ ເມື່ອເວລາພິມພ໌ໃນຄັງທຳອິດ ຂາພະເຈົ້າກົວວ່າຈະຫລົງກັບຕົວ ກ. ຕົວ ກ ນີ້ກົງກັບ bh ຂອງອັກຮອຣອິນດູ-ໂຮແມງ ໃຫ້ອ່ານອອກສຽງເໝືອນຕົວ ພ. ຕົວຢ່າງຂຽນ : ຈິກຊຸ (bhikkhu) ໃຫ້ອ່ານເປັນ ພິກຊຸ, ໂລກາ (lobhā) ອ່ານເປັນ ໂລພາ, ກາສາ (bhāsā) ອ່ານເປັນ ພາສາ...
- ໖/ ໄດ້ດັດແປງສິ່ງທີ່ຂາດຕົກບົກພອງບາງບ່ອນ.
- ໗/ ໄດ້ຍະແຖວອອກຂນາດນຶ່ງ ພໍບໍ່ໃຫ້ໂມເອກ ແລະໂມໂທ ຊຸມກັບແຖວເທິງ.
- ໘/ ໄດ້ສເນີປຶ້ມເປັນກາສາຝຣັ່ງເສສ ຍອນຮູ້ສຶກວ່າ ມີຄົນຕາງດາວສົນໃຈນຳ.

ສິ່ງທີ່ຈະຕ້ອງແກ້ໄຂ ຫລື ຄວນດັດແປງ ໃນຄັງໜ້າກໍຍັງມີຫລາຍຢ່າງຄື:

- ໑/ ແບບແຖມພິມພ໌ ພັຍລ ຊນະເພີ່ມ ໑໔ ຕົວ ຍັງບໍ່ທັນເປັນມາຕາຖານ ແລະບໍ່ປຳນິດ. ພັຍລ ຊນະຍັງຂວາຍກັນ ຫາງກັນ ຫລືຕິດກັນໂພດ ສັບບຄວນວາດຂຽນໃໝ່ໃນວັນນຶ່ງຂາງໜ້າ.

໒/ ຖ້າຫາກເມື່ອໃດ ທ່ານມັກອ່ານຫລາຍຄົນລຶ້ງເຄີຍກັບພັດຊນະເພີ່ມ ໑໔ ຕົວແລ້ວ ເວ
ລາມັນ ກໍ່ຈະໂຕເອົາຄຳສັພທ໌ເຄົ້າຂຶ້ນໜ້າກອນ ລຽນລຳດັບກັນລົງມາ ແທນຄຳສັກດຕາມ
ສຽງ ທີ່ຈະຕອງຫາຍໄປເລີຍ ທັງນີ້ກໍ່ເພື່ອໃຫ້ສອດຄອງກັບຊື່ « ຄຳສັພທ໌ເຄົ້າ » ຂອງປຶ້ມ.

໓/ ຈະຂຽນຄຳສັພທ໌ ບາລີ-ສັນສກິຕ ດ້ວຍອັກສອນລາວ ແທນອັກສອນລາຕິນ ກໍ່ຈະເປັນ
ໄປໄດ້ ໂດຍໃຊ້ກົດປະຣິວັດກັບຄືນ ແຕ່ກໍ່ຄວນໃຫ້ມີການປະຣິຮູບ ວິສິຂຽນເສັຍກອນ
(réforme) ໂດຍໃຊ້ແມ່ (ັ) ແທນຈຳເມັດ (ັ) ຢູ່ກອງພັດຊນະທີ່ເປັນຕົວສັກດ ແລະກໍ່
ຕອງໃຊ້ສະ (ະ) ແທນສະ (ະ) ຈົມ. ເພາະວ່າ ການຂຽນກາສາບາລີຕາມປະເພດີ ທີ່
ໂຕທຳກັນມາເຖິງທຸກວັນນີ້ ໂດຍໃຊ້ແຕ່ຕົວອັກສອນທີ່ມີສະ (ະ) ຈົມ ຕິດຢູ່ໃນຕົວພັດຊນະ
ຊນະ (a inhérent) ເປັນການລຳບາກສຳລັບຜູ້ອ່ານ ແລະບາງຄັ້ງ ກໍ່ອາດຈະອ່ານຜິດໄປອີກ
ເພາະ ບາງຄັ້ງສັພທ໌ມີ ແຕ່ພັດຊນະລຽນກັນໄປເປັນຄຳຍາວ ຫລືປະໂຍຄຍິດຍາວ ອ່ານຍາກ
ດ້ວຍເຫດຜົນ ຂ້າພະເຈົ້າຄິດວ່າ ການໃຊ້ດ້ວຍອັກສອນລາຕິນຂຽນ ຊຶ່ງໃນສັມຍນີ້ ຖືເອົາເປັນ
ອັກສອນສາກິລແລ້ວ ຈະເໝາະສົມກວ່າ ທັງຈະໃຫ້ຄວາມສດວກແກ່ຊາວຕາງດາວ
ແລະຈະຊ່ວຍໃຫ້ລູກຫລານທີ່ເກີດໃໝ່ໃຫ້ຍ່ອມ ຢູ່ປະເທສນອກອ່ານນຳໄດ້ດີ.

໔/ ຍັງມີພັດຊນາ ເຮືອງສະທິ ກ (R) ຂອງອັກສອນສັນສກິຕ ທີ່ອ່ານອອກສຽງ ເປັນ ຣິ, ຣິ
ເຮືກ ເຊັ່ນ: Rddhi (ຣິທັ) Rtu (ຣິຕຸ) Rkṣa (ຣິກັ, ເຮືກັ)... ຕລອດເຖິງປັຈຈຸບັນນີ້
ຂ້າພະເຈົ້າພຽງແຕ່ຂຽນເອົາຕາມສຽງຊື່ ໆ ເພາະບໍ່ມີສະ ຫລື ພັດຊນະລາວທຽບ.
ຢູ່ປະເທສອິນດີ ອິນເດັຍ (ອັກສອນ ເທວະນາຄຣິ), ສິລັງກາ (ມີຮູບເໝືອນເລຂ 6 ເຂົາ
ອ່ານເປັນ ຣະ), ໄທຍ໌ ເຂົາໂຕປະດິດອັກສອນນີ້ຂຶ້ນມາໃຊ້ແລ້ວ. ສຳລັບລາວເຮົາ ຂ້າພະ
ເຈົ້າຄິດວ່າ ໃນສາກພັຈຈຸບັນ ເຮົາບໍ່ຈຳເປັນຈະຕອງປະດິດຂຶ້ນມາແທນ ໂດຍມີເຫດຜົນວ່າ
໑/ R ເປັນຕົວອັກສອນ ບໍ່ແມ່ນສະ. ໒/ ການອອກສຽງ ຣິ ກໍ່ບໍ່ແມ່ນສຽງສະ. ດ້ວຍ
ເຫດຜົນ ຂ້າພະເຈົ້າຈະຂຽນຕາມສຽງຕໍ່ໄປ ຈົນເຖິງເວລາທີ່ຈະມີການແກ້ໄຂ ຫລືປະດິດ
ພັດຊນະຕົວນຶ່ງ ຂຶ້ນມາທຽບກັບຕົວ R ສັນສກິຕໄດ້. ສ່ວນສະ ສັນສກິຕ ຕົວທີ່ ຣ (r̄)
ອ່ານອອກສຽງຍາວກວ່າ, ສະສັນສກິຕຕົວທີ່ ລ (lr̄) ອ່ານອອກສຽງເໝືອນ revelry ແລະ
ສະສັນສກິຕ ຕົວທີ່ ອ (lr̄) ອ່ານອອກສຽງຍາວກວ່າ ເຂົາໃຊ້ນອຍທີ່ສຸດ ຂ້າພະ
ເຈົ້າຂໍໃຫ້ເຫດຜົນ ເໝືອນກັນກັບຕົວ R. (ເບິ່ງຕາຕລາງຢູ່ໜ້າຕໍ່ໄປ).

ສາຮູບຄວາມໄດ້ວ່າ ການພິມພັດຊນະໃໝ່ນີ້ ປຶ້ມໄດ້ໜ້າຂຶ້ນກວ່າເກົ່າມີ ໙໒ ໜ້າຕໍ່ມ ຮວມ
ທັງໝົດເປັນ ໓໐໔ ໜ້າ (ສັບບເກົ່າມີ ໒໑໒ ໜ້າ).

ອັກສອນສັມ

ກ	ກາ	ຕ	ຕີ	ູ	ູ	ເ	ໂ
a	ā	i	ī	u	ū	e	o

ກ	ຂ	ດ	ພ	ນ
k	kh	g	gh	ñ

ຈ	ຊ	ຊ	ຊ	ຊ
c	ch	j	jh	ñ

ຜ	ຜ	ຜ	ຜ	ຜ
t	th	d	dh	n

ຕ	ຕ	ຕ	ຕ	ຕ
t	th	d	dh	n

ປ	ຜ	ຕ	ກ	ບ
p	ph	b	bh	m

ພ	ຣ	ລ	ວ	ບ	ທ	ຮ	"
y	r	l	v	s	h	l	m

(font type ຫຼື police de caractères) ນຳສຖາບັນຄົ້ນຄວ້າຟຣັງ ຊຶ່ງມີສາຂາ ສຳມັກ ງານ ປະຈຳຢູບາມນາໄຊ ເມືອງວຽງຈັນ. ແຕ່ບໍ່ໄດ້ຜິລ ໄປຮອງຂໍຢູ່ວັດທາດຫລວງ ກໍບໍ່ໄດ້ຜິລເໝືອນກັນ. ຫາກເປັນເຊັ່ນນັ້ນແລ້ວ ແລະເມື່ອກັບມາຮອດປາຣີສແລ້ວ ຂ້າພະເຈົ້າ ຈຶ່ງວິງເຕັ້ນຊອກຫາດ້ວຍຕົນເອງ ເໝືອນດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາແລ້ວຢູ່ຄຳນຳ.

ເພື່ອຈະກາຍມາເປັນເຄົ້າໃນພາສາລາວ ຄຳສັບທັບາລີສັນສກຣິຕ ສ່ວນຫລາຍໄດ້ຖືກ ປຽນແປງຫລາຍຢ່າງທັງຮູບແລະສຽງ ບາງສັບທັບໍ່ມີການປຽນແປງໃດ ໆ ແຕ່ສັບທັ ສ່ວນໃຫຍ່ ໄດ້ມີການປຽນແປງ ດັ່ງທີ່ຈະກ່າວໂດຍຫຍໍ້ຢູ່ລຸ່ມນີ້:

໑/ ວິທີລິບຕົວພັດທະນະສັງໂຍຄ ຫລືຕົວສກິດທີ່ຊ້ອນກັນສອງຕົວ.

ຈະເປັນປະເພດດຽວຫລືຕ່າງກັນກໍຕາມ ລິບຕົວນຶ່ງອອກ ແລ້ວຍັງຕົວນຶ່ງ ຕົວຢ່າງ: ກມຸມມຸການ (Pāl. kammattāna) ລິບຕົວ ມ ນຶ່ງອອກ ແລ້ວຂຽນເປັນ ກມຸມມຸການ (ອາມເປັນ: ກມ-ມັດ-ຖານ); ວທຸເລນ (Pāl. Vaddhana) ລິບຕົວ ຫ ອອກ ແລ້ວຂຽນ ເປັນ ວັເລນະ (ອາມເປັນ: ວັດ-ທະ-ນະ) ພັດທະນະທີ່ຍັງເຫລືອ ບໍ່ມີການປຽນແປງ ຮູບໃດ ໆ. ຍັງມີຂໍ້ນຶ່ງ ທີ່ຄວນຈະຍົກມາວິຈັຍອີກຄື: ຕົວ ດ ຕົວ ບ ລາວ ທີ່ບໍ່ໃຊ້ ຫລື ບໍ່ມີ ອັກສອນປຽບທຽບ (équivalent). ໃນພາສາບາລີສັນສກຣິຕ ເພິ່ນໃຊ້ຕົວ ຕ, ຕົວ ປ. ດັ່ງນີ້ ຕົກມາເປັນ ເຄົ້າພາສາລາວ ເພິ່ນໃຊ້ຂຽນ ຕົວ ດ ແທນຕົວ ຕ; ຕົວ ບ ແທນຕົວ ປ ເຊັ່ນ: ດາຣາ ຈາກ Tārā, ເດຊ ຈາກ Teja..., ບາບ ຈາກ Pāpa; ບິດາ ຈາກ Pitā... ການປຽນອັກສອນອອກກົດເກນເຊັ່ນນີ້ ຄຶດວ່າ ແມ່ນການປຽນພາຍໃນ ຂອງພາສາລາວເອງ ໂດຍເອົາອັກສອນ ຂອງທີ່ຕົນມີຢູ່ໃຊ້ແທນ ອັກສອນ ເຄົ້າບາລີສັນ ສກຣິຕ. ທັງນີ້ ກໍເພື່ອຢາກໃຫ້ສອດຂອງກັບສຽງໃນພາສາຂອງຕົນທີ່ເຄີຍເວົ້າມາ ເວົ້າ ດາຣາ ແທນ ຕາຣາ (Tārā), ອອກສຽງ ບາບ ແທນ ປາບ (Pāpa). ນອກນັ້ນ ກໍຍັງມີການ ປຽນອັກສອນອື່ນອີກຄື ເອົາຕົວ ພ ແທນຕົວ ວ ຫລືຕົວ ວ ແທນຕົວ ພ ຕົວຢ່າງ: ຂຽນພົງສ໌ ຈາກວົງສ໌ (Pāl. Vamsa); ຂຽນວິເຄາະ ຈາກ ພິເຄາະ ... ຫລື ຂຽນຊັພ ຈາກ ທຣັພຍ໌, ເປຣຕ ອາມອອກສຽງເປັນເຜຕ.

໒/ ວິທີປຽນຮູບສຽງ (ຂ)

ໃນພາສາບາລີສັນສກຣິຕ ສຽງ(ຂ) ເປັນ ສຽງຈົມ (inherent) ຄື ບໍ່ປາກົດຕົວ ແຕ່ ອາມ ອອກສຽງ (ຂ). ຕົກມາເປັນເຄົ້າ ສຽງ ອູ ຖືກປຽນຮູບ ກັບກາຍເປັນ ແມ (ູ), ແມ (ູ), (ຶ) ຫລື ຖືກລິບຖິ້ມເສັຍ (ຖາຢູ່ທາຍຄຳສັບທັ). ພັດທະນະສຸດທາຍຍັງ ຄົງໄວ້ດັ່ງເດີມ ກາຍເປັນ ພັດທະນະທາຍອາມຄວບກັບພຍາງຂາງໜ້າ ຫລື ບໍ່ອອກສຽງ

(ຖ້າຫາກ ມີພຸດທະ ຊຸມຢູ່ທາງໜ້າ) ໃນກໍລະນີນີ້ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ລົງໄມ້ກາຣັນ (') ຢູ່ທາຍ ແລະຢູ່ເທິງ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ອັກສອນອອກສຽງ. ຍົກຕົວຢ່າງ: Pāl.- Sk. : Megha ກາຍເປັນ ເມພ; Sk. Parvata ກາຍເປັນ ບັຣພິຕ; Pāl. Saṅgha ກາຍເປັນ ສິງພ໌; Sk. Svarga ກາຍເປັນ ສວັຣຄ໌; Sk. Vyākaraṇa ກາຍເປັນ ໄວຍາກອຣ໌ (a ໂຣເມວ ປຽບທຽບກັບ ສຣະ ະ ລາວ)

ຂ/ ກາກສອງ. – ການຂຽນກາສາບາລີແລະສັງສກຣິຕດ້ວຍ ອັກສອນໂຣເມວ

ສັພທ໌ບາລີສັນສກຣິຕ ທີ່ໄດ້ຂຽນໄວ້ທີ່ນີ້ ຈະເປັນສັພທ໌ກິຣິຍາກິຕ ກິຣິຍາອາຄຍາຕ ຫລື ນາມນາມ ຄຸຕນາມ ສັພພນາມ ໃດ ໆ ກໍຕາມ ສ່ວນຫລາຍເປັນແຕ່ສັພທ໌ດິບຄື ສັພທ໌ ທີ່ບໍ່ທັນໄດ້ເຈກ (déclinaison) ບໍ່ໄດ້ລົງວິພັດປັຈຈັຍໃສ. ເໝືອນດັ່ງດຽວກັນ ກໍບໍ່ໄດ້ບອກ ວ່າ ສັພທ໌ໃດເປັນອັພພັຍູສັພທ໌ ເປັນເອກາໃດ ເປັນປຸງລິງຄ໌ ອິຕຖິລິງຄ໌ ຫລື ນປຸສກລິງຄ໌ (neutre) ແລະ ກໍບໍ່ໄດ້ໝາຍພິຈໄວ້ເໝືອນກັນ ວ່າຈະເປັນເອກະພິຈ ຫລື ພະຫຸພິຈ.

ກາສາບາລີ ບໍ່ມີອັກສອນໃຊ້ຂຽນຕິດຕາມມານາໂດຍສເພາະ. ອັກສອນຫລາຍ ປະເພດ ໃຊ້ຂຽນ ບາລີສັນສກຣິຕໄດ້: ຢູ່ປະເທສລາວ ເພິ່ນໃຊ້ອັກສອນຊັມ ແລະອັກສອນ ລາວເກົ່າ ຊຶ່ງມີພັດທະນາເພີ່ມ ໑໔ ຕົວ. ຢູ່ປະເທສຂຽມ ກໍແມ່ນອັກສອນຂຽມ. ຢູ່ປະເທສໄທຍ໌ ກໍແມ່ນອັກສອນໄທຍ໌. ຢູ່ປະເທສພະມາ ກໍແມ່ນອັກສອນພະມາ. ຢູ່ ປະເທສອິນເດັຽ ກໍແມ່ນອັກສອນເທວະນາຄຣີ. ຢູ່ປະເທສສຣີລັງກາ ກໍແມ່ນ ອັກສອນ ສຣີລັງກາ (Srilankar). ຢູ່ປະເທສຕະວັນຕິກ ເພິ່ນໃຊ້ອັກສອນໂຣເມວ. ນອກນັ້ນ ກໍຍັງມີອັກສອນ ຂອງປະເທສ ອື່ນ ໆ ອີກທີ່ຖືສາສນາພຸທ໌ ມີປະເທສຕີເບຕ, ເມປາລ ເປັນຕົ້ນ.

ນັກປຣາຊຸນອາຈາຣຍ໌ ທາງປະເທສຕາວັນຕິກ ສ່ວນຫລາຍແມ່ນ ຊົນຊາຕີ ເຍຣະ ມັນ ແລະ ອັງກິຣ ທີ່ມີຄວາມສົນໃຈ ໄດ້ຄົ້ນຄວາກາສາບາລີສັນສກຣິຕ ມາແຕ່ຕົ້ນສັຕວັສທີ່ ໑໙ ປະທານຸກົມເຫລັ້ມທຳອິດ ໄດ້ແຕ່ງຂຶ້ນໃນປີ ໑໘໗໒-໑໘໗໕ ໂດຍທາມ Caesar Childers. ມີສມາຄົມນຶ່ງຕັ້ງຂຶ້ນໃນປີ ໑໘໘໑ ຮຽກວ່າ "ຄູຕະຕາວັນອອກ". Thomas William Rhys David ໄດ້ພົບນາອົງຄ໌ກາຣນຶ່ງຂຶ້ນ ເອິ້ນວ່າ Pālī Text Society ພໍແປໄດ້ວ່າ "ສມາຄົມ ບາລີປະກອຣ໌". ຕໍ່ມາ ໄດ້ມີການປະຊຸມຂຶ້ນຢູ່ ເບກເລວ. ໃນປີ ໑໘໙໔ ຄູຕະຕາວັນອອກ ໄດ້ຈັດກອງປະຊຸມຂຶ້ນເປັນທາງກາຣ ຢູ່ເມືອງເຊີເນວ ໂດຍມີຊື່ວ່າ Transliteration Committee of Geneva Oriental Congress in September 1894 ແລະ ໄດ້ລົງມະຕິ ຮັບຮອງເອົາ ອັກສອນໂຣເມວໃຊ້ຂຽນກາສາບາລີ-ສັນສກຣິຕ ໂດຍມີການປຽບແປງຣະບົບອັກສອນ. ທັງນີ້ ກໍເພື່ອໃຫ້ສຽງສຳນຽງ ຖືກຕ້ອງຕາມຖານ ທີ່ເກີດຂອງອັກສອນ ໃຫ້ຖືກຕາມກາຣຜັນສຽງ ຫລືເປັງສຽງອອກ. ກາຣອອກສຽງ ຖື

ເປັນຂອງສຳຄັນທີ່ສຸດໃນສາສນາຮິນດູ ໃນເວລາສຸຕມິນຕ໌ ແລະ ໃນສາສນາພຸທຮັກ໌ເໝືອນກັນ. ສ່ວນ ໃນຍຸດທະສາດ ຈິງມີການຝຶກຫັດ ຄືກສອນ ວິຊິອາມອອກສຽງ ໃຫ້ຖືກຕອງຕາມຫລັກຢ່າງເຄັ່ງຄັດ ທັງນີ້ກໍ່ ເພື່ອຄວາມສາດສິນສຳຄັນ ຂອງບົດສູຕມິນຕ໌ເອງ ຖາບໍ່ໄດ້ດັງມັນ ເພິ່ນຖືວ່າເປັນ "ວິບັດ" ໃຊ້ການບໍ່ໄດ.

ການປຽບອັກສອນໂຣເມງມາເປັນອັກສອນທຽບກັບຮະບົບອື່ນ ເພິ່ນໄດ້ໃຊ້ເຄື່ອງໝາຍຕ່າງ ໆ (signes diacritiques) ຄື ໃຊ້ຂີດຫລືຈຳເມັດຢູ່ເທິງ ຫລື ຢູ່ກອງຕົວອັກສອນ ຫລື ເອົາພັດລຸນະສອງຕົວລຽນກັນ (ເບິ່ງ ໜ້າ ໒໓). ເຊິ່ນ ມົນນິເອ ມົນນິເອ ວິລິຍຽມ (Sir Monier Monier-Williams) ສມາຊິກ ທີ່ສຳນັກອາຈານ ຂອງມະຫາວິຍາລັຍອົກຊຟອຣດ໌ ຜູ້ແຕ່ງພິຈນາບຸກຶມ "ສັນສກິຕ-ອັງກິດ" ສັບພິສດາຮື້ນ ໃນປີ ໑໘໗໒ ແລະ ເປັນຜູ້ມີຊື່ສຽງຮະດັບໂລກ ໄດ້ໃສ່ອັກສອນທຽບນີ້ວ່າ "ອັກສອນອິນດູ-ໂຣເມງ". ອົງຄ໌ການ Oxford Clarendon Press ເປັນຜູ້ແກ້ໄຂໂຣເມງ ພັດມາ ອັກສອນທຽບຮະບົບນີ້ຂຶ້ນມາ ສ່ວນຈິງມີຊື່ເດີມວ່າ Clarendon type.

ຕໍ່ຈາກນັ້ນມາ ທັງສີ ຫລືຄັມພິຣ໌ຕ່າງ ໆ ເປັນກາສາບາລີສັນສກິຕ ໄດ້ແຕ່ງຂຶ້ນ ໂດຍໂຊ ໂຣເມງເປັນອັກສອນຂຽນ ແລວກໍ່ໄດ້ປັບຕົວ ກັນມາຈົນເຖິງທຸກວັນນີ້. ຂາພະເຈົ້າໄດ້ນຳເອົາອັກສອນ ໂຣເມງ ມາໃຊ້ໃນທີ່ນີ້. ອີກປະການໜຶ່ງ ອາດຈະກາເວົ້າໄດ້ວ່າ ການໃຊ້ອັກສອນໂຣເມງນີ້ ຈະເປັນ ການສດວກກວາໃນການອາມ ຍອນວ່າ ການຂຽນບາລີ-ສັນສກິຕດວຍອັກສອນລາວ ສຸຂະ ອະ ໃນທີ່ນີ້ ຈະບໍ່ປາກົດຕົວ ທັງຕົວສກິດກໍ່ບໍ່ໃຊ້ ແມ (ັ) ແມ (ື) ມີແຕ່ໃຊ້ຈຳເມັດຢູ່ກອງພັດລຸນະທັມ ເຫດດັ່ງນີ້ ອາດຈະເປັນຄວາມລຳບາກ ສຳຫລັບຜູ້ທີ່ບໍ່ລິ້ງເຄິຣູ ອາມກາສາບາລີ-ສັນສກິຕ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ຖາ ເມື່ອໃດຕອງການຈະຂຽນສັນສກິຕບາລີ ເປັນອັກສອນລາວແລວ ເວລານັ້ນ ກໍ່ອາດຈະທຳໄດ້ ໂດຍໃຊ້ອັກສອນທຽບຂຽນແທນລາຕິນ. ໃນປັຈຈຸບັນ ບາງທານໄດ້ເລີ່ມໃຊ້ແມ (ັ) ຂຽນກາສາບາລີແທນຈຳເມັດແລວ ທັງນີ້ ກໍ່ເພື່ອໃຫ້ຄວາມສດວກໃນການອາມ.

ນອກນັ້ນ ຂາພະເຈົ້າໄດ້ໃຊ້ແມແບບພິມພ໌ ນິນາ 1.0 ເປັນຮະບົບຂຽນ (Police de caractères Nina 1.0) ຊຶ່ງໄດ້ທອດກາຍອອກມາຈາກ ອິນເຕີເຣເນັດ.

ຄ/ ກາກສາມ. - ວິຊິຂຽນກາສາລາວໃນປັ້ມຫົວນີ້

ໃນປັຈຈຸບັນ ການຂຽນກາສາລາວມີສອງແບບ. ແບບໜຶ່ງ ແມ່ນຂຽນຕາມສຽງຂຽນຕາມ ໄວຍາກອຣ໌ ຂອງພຍາພູມິວົງວິຈິດ (໑໙໖໗, ໑໙໙໑). ແບບນີ້ ທຳອິດໄດ້ໃຊ້ຢູ່ເຂດຊຳເໜືອ ແຕ່ຕໍ່ມາ ໃນປີ ໑໙໗໕ ໄດ້ປະກາສເປັນທາງການໃຊ້ທົ່ວປະເທສ. ແບບທີ່ສອງ ກໍ່ຂຽນຕາມສກິດຕາມສຽງເໝືອນກັນ ຂຽນຕາມພຣະຣາຊໂອງການ ເລຂທີ່ ໑໐ ລົງວັນທີ ໒໗ ມິກຣາ ປີ ໑໙໔໙ ໂດຍມີ ອດິຕກິມວັນນະຄະດີ ເປັນອົງຄ໌ການຄວບຄຸມຮຽບຮຽງ ແລະ ເຜີຍແຜ່ໃນດານປັບຕົວ.

ທ່ານອາຈານຍ໌ ມະຫາສີລາ ວິຣະວົງສ໌ ຜູ້ລ່ວງລັບໄປແລ້ວ (ໃນທີ່ນີ້ ຂໍເອິ້ນເພິ່ນ ເປັນອາຈານຍ໌ ໃນຖານທີ່ຂາພະເຈົ້າ ໄດເປັນສີສເພິ່ນໃນຄັງນຶ່ງຢູ່ ລີເຊ ປາວີ ວຽງຈັນ) ເປັນຜູ້
 ນຶ່ງຢູ່ໃນກອງວັນນະຄະດີ. ແຕ່ທ່ານຜູ້ນີ້ ບໍ່ເຫັນດີພອມທີ່ຈະຂຽນກາສາລາວຕາມສຽງ.
 ເຮືອງນີ້ ກໍເປັນຄຳກ່າວທາງນອກຂອງອາຈານຍ໌ ທີ່ໄດເປີດເຜີຍຕໍ່ລູກສີສ (ໃນເວລາທີ່ໄດ
 ຢຽມຢາມເພິ່ນຄັງນຶ່ງ ຢູ່ທີ່ພັກຂອງເພິ່ນ ຢູ່ບ້ານອູບມຸງ).

ວິສິຂຽນຢູ່ປຶ້ມຫົວນີ້ ຂາພະເຈົ້າຂຽນຕາມພູຣະຣາຊໂອງກຸຣູ ເລຂທີ່ ໑໐. ແຕ່ຖາ
 ສັພທ໌ໃດ ທີ່ຖືວ່າ ມາຈາກກາສາບາລີ-ສັນສກຣິຕແລ້ວ ເວລາມັນກໍໄດຂຽນຕາມເຄົ້າບາລີ-ສັນ
 ສກຣິຕ ທັງນີ້ ກໍເພື່ອໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບວຽກ ແລະ ຈຸດປະສົງຄ໌ໃນທີ່ນີ້. ແຕ່ເຄົ້າມັນ ກໍມີ
 ແຕ່ເຄົ້າທີ່ໄດບົງໄວ ໃນວົງເລັບຫລຽມ [ ] ທີ່ມັນ. ອີກຢ່າງນຶ່ງ ຂໍໃຫ້ຄວາມກະຈາງ
 ແຈ້ງວ່າ ຄຳສັພທ໌ເຄົ້າອື່ນ ຊຶ່ງອາດຈະຍັງມີຢູ່ຫລາຍສັພທ໌ ແຕ່ຂາພະເຈົ້າບໍ່ໄດມຳມາ
 ໃຊ້ຂຽນຢູ່ທີ່ນີ້ ເພາະວ່າ ບໍ່ໄດຊອກພົບເຫັນເຄົ້າມູລທີ່ໄປທີ່ມາຂອງສັພທ໌ເຫຼົ່ານັ້ນ
 ແລ້ວ ກໍບໍ່ໄດຮຽບຮຽງໄວໃນທີ່ນີ້.

ດວຍເຈດຕນາ ເທົ່າທີ່ຈະທຳໄດ ຂາພະເຈົ້າມັກໃຄ໌ໃຊ້ສັພທ໌ເຄົ້າ ທີ່ມາຈາກບາລີ
 ແທນທີ່ຈະແມ່ນເຄົ້າມາຈາກສັນສກຣິຕ. ຕົວຢ່າງ ຂຽນ: ສັຕ (Pāl.Satta); ສັຕຕູ (Pāl.
 Sattu); ເສຊນາ (Pāl. Setṭha); ສີສ (Pāl. Sissa); ປະເທສ (Pāl. Padesa) ໄວຍາກອຣຕ໌
 (Pāl. Veyyākaraṇa); ແທນ ທີ່ຈະຂຽນສັພທ໌ມາຈາກສັນສກຣິຕ: ສັຕວ໌ (Sk. Sat-tva);
 ສັຕຣູ (Sk. Śatru); ເສຣຊນາ (Sk. Śreṣṭha); ສີ ສຍ໌ (Sk. Śiṣya); ປຣະເທສ (Sk.
 Pradeśa); ວັຍາກອຣຕ໌ (Sk. Vaiyākaraṇa);... ແຕ່ຖາຫາກສັພທ໌ ສັນສກຣິຕສັພທ໌ໃດ
 ທີ່ເຄີຍໄດໃຊ້ມາຫລາຍແລ້ວ ຂາພະເຈົ້າກໍໃຊ້ ສັພທ໌ນັ້ນ ຕົວຢ່າງ: ອັກຊອຣ (Sk.
 akṣara); ລັກຊ ຕະ (Sk. Lakṣaṇa) ສັຕຣີ (Sk.Satrī); ຣາຕຣີ (Sk. Rātrī)
 ແທນທີ່ຈະໃຊ້ສັພທ໌ບາລີ: ອັກຂຣະ (Pāl. Akkhara); ລັກຂຕະ (Pāl. Lakkhaṇa);
 ສະຕີ (Pāl. Sati); ຣັຕຕິງ (Pāl.Rattim)....

ວິທີໃຊ້

ຄຳສັບພື້ນທີ່ຂຽນຮຽງກັນຕາມລຳດັບລົງໄປນີ້ ໄດ້ຂຽນເອົາຕາມ ແບບທີ່ປາກົດ ວ່າບໍ່ເຄິ່ງໄດ້ໃຊ້ມາແຕ່ກອນ. ຖ້າຫາກຈະໃຫ້ຖືກຕາມຊື່ຂອງປື້ມນີ້ "ສັບພື້ນທີ່ເຄົ້າລາວ" ກໍຈະຕອງເອົາຄຳສັບພື້ນທີ່ເຄົ້າຕັ້ງຕົ້ນຂຶ້ນກອນ (l'entrée des mots). ແຕ່ກໍບໍ່ເປັນດັ່ງນັ້ນ ເພາະວ່າ ຖ້າຂຶ້ນສັບພື້ນທີ່ເຄົ້າກອນ (ຊຶ່ງບາງຄັ້ງອາດຈະແມ່ນພັດຊະນະເພີ່ມ ທີ່ເຮົາຍັງບໍ່ທັນລ້ຽງເຄິ່ງ) ຈະພາໃຫ້ມີຄວາມລຳບາກໃນການຊອກສັບພື້ນທີ່. ເພາະສະນັ້ນ ໃນຕອນທີ່ນຶ່ງ ຈິ່ງໄດ້ຍົກເອົາຄຳສັບພື້ນທີ່ລາວ ຂຽນຕາມສຽງຂຶ້ນກອນ (ຂຽນຕາມຂໍ້ບັດລັດຕິ ເລຂທີ່ ໑໐). ຕອນທີ່ສອງຈິ່ງແມ່ນຄຳສັບພື້ນທີ່ເຄົ້າ. ຕອນທີ່ສາມ ແມ່ນຄຳສາສາບາລີ-ສັນສກຣິດ ຊຶ່ງຂຽນດ້ວຍອັກສອນໂຣແມງ. ແລະຕອນທີ່ສີ່ ແມ່ນຄຳແປ ແລະ ຄຳອະທິບາຍ (ຂໍ້ຈິ່ງເລືອກເອົາສັບພື້ນທີ່ ໃດສັບພື້ນທີ່ນຶ່ງ ເບິ່ງພ້ອມກັນໄປ ເພື່ອຄວາມເຂົ້າໃຈ).

ກ/ ຕອນທີ່ນຶ່ງ: ຄຳສັບພື້ນທີ່ລາວ

- ຮຽງລຳດັບ ພັດຊະນະໄປດັ່ງນີ້: ກ ຂ ຄ ຈ ສ ຊ ຍ ດ ຕ ຖ ທ ນ ບ ປ ຜ ພ ມ ຣ ລ ວ ຫ ອ ຮ.
- ຮຽງລຳດັບສຣະ : ເລີ່ມເອົາແຕ່ ສຣະ ອະ ຈິມ ສຣະໂດດ ແລະ ພັດຊະນະ ທີ່ເປັນຕົວສກິດ ໄປພ້ອມກັນ : ະ ັ ື ັ ື ື ... ຈິມເຖິງ ຽ ແລະ ສຣະ ໃ ໄ .

ຂ/ ຕອນທີ່ສອງ: ຄຳສັບພື້ນທີ່ເຄົ້າ

ຫາມຈຳໜ່າຍ

ສັບພື້ນທີ່ເຄົ້ານີ້ ໄດ້ບົ່ງໄວ້ໃນວົງເລັບຫລຽມ [ ] (crochet) ຂຽນເປັນຕົວໃຫຍ່ ແລະ ເປັນຄອງໜາກວາໝູ່ ປຣິວັດຈາກ ສັບພື້ນທີ່ບາລີ ແລະ ຫລື ສັນສກຣິດ ທີ່ຖືກຢູ່ເບື້ອງຫລັງ.

ຄ/ ຕອນທີ່ສາມ: ຄຳສັບພື້ນທີ່ບາລີ-ສັນສກຣິດ

ຕໍ່ຈາກສັບພື້ນທີ່ເຄົ້າ ແມ່ນສັບພື້ນທີ່ບາລີ ແລະ ຫລື ສັນສກຣິດ ຂຽນດ້ວຍຕົວໂຣແມງທຽບ ຫລື ຢ່າງນຶ່ງຮຽກອີກວ່າ "ອິນດູ-ໂຣແມງ". ສັບພື້ນທີ່ນຶ່ງ ຈະແມ່ນ ສັບພື້ນທີ່ບາລີ ຫລື ສັນສກຣິດກໍຕາມ ແມ່ນສັບພື້ນທີ່ໃຫ້ກຳເນີດໂດຍຕົງແກ່ຄຳສັບພື້ນທີ່ເຄົ້າ ທີ່ຢູ່ເບື້ອງໜ້າ ຄື ສັບພື້ນທີ່ຢູ່ໃນວົງເລັບຫລຽມ ສັບພື້ນທີ່ນີ້ ມີຮູບຂຽນເປັນຕົວໃຫຍ່ ແລະ ຄອງໜາ ເໝືອນ ກັນກັບສັບພື້ນທີ່ຂ້າງໜ້າ. ສັບພື້ນທີ່ສອງແມ່ນ ສັບພື້ນທີ່ບາລີ ຫລື ສັນສກຣິດ ຂຽນເປັນ ຕົວ ໃຫຍ່. ບາງຄັ້ງ ກໍໄດ້ຂຽນເປັນເຄົ້າລາວ ຂຽນໄວ້ໃນວົງເລັບກົມ ( ) ແລະ ໂດຍອກວ່າ

ຖ້າຂຽນຕາມບາລີ ຫລື ສັນສກຣິຕຈະເປັນ ຮູບຢ່າງນັ້ນ. ລາງເທື່ອກໍ່ມີແຕ່ ສັພທ໌ຊມິດດຽວ ຄືວ່າ ມີແຕ່ສັພທ໌ບາລີ ແລະ ຫລື ສັນສກຣິຕທໍ່ນັ້ນ.

໘/ ຕອນທີສີ່: ຄໍາແປ ແລະ ຄໍາອະທິບາຍ

໘. ໑.- ແປເປັນກາສາລາວ

ຄໍາສັພທ໌ບາລີ-ສັນສກຣິຕບາງສັພທ໌ ໄດ້ກາຍມາເປັນກາສາລາວ ດ້ວຍການແປທັບ ສັພທ໌ທໍ່ນັ້ນ ຄືວ່າ ບໍ່ມີການປຽນແປງໃດ ໆ. ໃນກໍລະນີນີ້ ຄໍາລາວ, ຄໍາບາລີ ແລະ ຫລື ຄໍາສັນສກຣິຕ ມີຮູບ ແລະ ສຽງ ຄວາມໝາຍເໝືອນກັນເຊັ່ນ: ກຖາ, ກະວີ, ກິລາ, ສາລາ, ເຫຕຸ, ຈິກຊຸ, ເວລາ, ກາສາ, ວິຊາ, ເວທິ, ມາລາ, ໂລກາ, ອຣິຍະ, ສັທຜາ...

ສັພທ໌ເຄົ້າ ທີ່ຂຽນໄວ້ໃນວົງເລັບຫຼາຍຮູບຖືເປັນຄໍາແປໄປໃນຕົວ. ກາສາສັນສກຣິຕ ມີຄວາມແປ ແລະ ຄວາມໝາຍຫລາຍຢ່າງ ບາງຄັ້ງອາດຈະເປັນຄໍາແປແປກ ປະຫລາດໄປ ເຊັ່ນ: ກະບາຣ (Sk. - Pāl. Kapāla) ແປວ່າ ກະໂຫລກຫົວ ແຕ່ຍັງແປໄປອີກວ່າ ກະເບື້ອງ, ໝໍ້, ໂຫ, ອອງເຕົ້າ, ອອງ ໝາກພາວ. ແຕ່ສ່ວນຫລາຍ ຂາພະເຈົ້າໄດ້ເລືອກ ເອົາແຕ່ ຄໍາແປທີ່ເຮົາເຄີຍໃຊ້ໃນກາສາລາວທໍ່ນັ້ນ. ກົງກັນຂ້າມ ຖ້າສັພທ໌ລາວສັພທ໌ໃດ ທີ່ບໍ່ມີຄວາມໝາຍທາງກາສາບາລີສັນສກຣິຕແລ້ວ ສັພທ໌ນັ້ນ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ແປເປັນຄໍາລາວ ເຖິງ ວ່າຈະອອກສຽງເໝືອນກັນກໍ່ຕາມ ຕົວຢ່າງ: ມັຄ (Pāl. Magga - Sk. Marga) ແປວ່າ ຫົນທາງ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ແປເປັນຄວາມມັກ ຄວາມຮັກເອົາຕາມຄວາມໝາຍໃນກາສາລາວ; ຊົນ (Pāl.- Sk. Jana) ແປວ່າ ຄົນ; ຜູ້ຊາຍ ແຕ່ໃນທີ່ນີ້ ບໍ່ໄດ້ແປວ່າການຕໍ່ສູ້ກັນ ເໝືອນ ກັບຄວາຍຊົນກັນ ສໍາຫລັບຄໍາແປບາງຄໍາ ໄດ້ຍົກຄໍາອຸທາຫອຣຸ໌ ຂຶ້ນ (ຍົກເອົາຕົວຢ່າງ) ທັງນີ້ ກໍ່ເພື່ອຢາກໃຫ້ເຂົ້າໃຈຄັກ ຫລື ເພື່ອຍົກເອົາເປັນຕົວຢ່າງ ໃນເວລາເອົາມາໃຊ້. ໃນທີ່ນີ້ ໄດ້ໃຊ້ຂີດເນັ້ງເປັນເຄື່ອງໝາຍ (/) ເຊັ່ນ: ນານາ (Pāl.- Sk. Nānā) ແປວ່າ ຕາງ ໆ ຫລວງຫລາຍ ຍົກຕົວຢ່າງ / ຢູ່ສ່ວນຂອງເຈົ້າ ມິດອກໂມນານາຊມິດ / ນານາ ຊາຕ / ນານາປະເທສ.

ບາງກໍລະນີ ຄໍາແປໄດ້ກາຍເປັນຄໍາອະທິບາຍໄປ ແລະ ຄໍາອະທິບາຍນັ້ນ ກໍ່ພໍກ່າວໄດ້ແຕ່ ສິ່ງທີ່ສໍາຄັນທໍ່ນັ້ນ ສ່ວນຫລາຍ ເປັນເລື່ອງທີ່ກຽວກັບ ສາສາຣະນະນາມ ຄື ຊື່ສັງ ເວຊມິຍະສຖານ, ລັທຣິສາສນາ, ເທພນິຍາຍ, ຄັມພິຣ໌, ຂໍປຣັຊລາ ແລະ ທຣິ ທຣິ ທຣິ ຕາງ ໆ ຊຶ່ງເປັນເລື່ອງທີ່ຍືດຍາວບໍ່ສາມາດຖ້າຈະບັນຍາຍໃຫ້ກວາງຂວາງໃນທີ່ນີ້ໄດ້.

໘. ໒. - ແປເປັນກາສາຟຣັງແລະອັງກິດ ຫ

ການແປເປັນກາສາຟຣັງ ແລະ ອັງກິດ ເປັນຄວາມຄິດທີ່ເກີດມາພາຍຫລັງ. ມີ ເພື່ອນບາງຄົນສເນີວ່າ ຄວນຈະໃຫ້ມີ. ເພາະວ່າ ຄົງຈະເປັນປະໂຫຍດຊັບແກ່ ຊາວໝູ່ມນອຍ

ຂໍໂທດຫຼາຍໆ

ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວ ຍັງບໍ່ສາມາດນຳ
ມາເຜີຍແຜ່ໄດ້ ເນື່ອງຈາກຍັງບໍ່
ໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ເຜີຍແຜ່
ໄດ້ຢ່າງເປັນທາງການເທື່ອ...

ດ້ວຍຄວາມຮັກແພງ